Naš cilj je prinesti luč. V svetlobi bo narod zlahka našel pot. (S.D.)

— ★ ★ ★ —

Ako pride kdaj do političnega združenja jugoslovanskih narodov . . . tedaj se to ne more izvršiti drugače, kakor, da se združijo enakopravni in enakovredni narodi (Ivan Cankar v govoru "Slovenci in Jugoslovani", leta 1913.)

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Skupnost se ne ustvarja in tudi nihče ne pristopa k njej zato, da bi izgubil svobodo, ampak zato, da bi okrepil jamstvo za svojo svobodo in svoj svobodni narodni napredek. Vsaka drugače urejena skupnost pa ni skupnost, ampak organizirana tiranija, ki nima pravice do obstanka in mora prej ali slej propasti (Dr. Vl. Maček, 1. 1928)

LETNIK XXX. - VOLUME XXX. MAJ — JUNIJ 1979. Published monthly by: Slovenian National Federation of Canada, 646 Euclid Ave. Toronto, Ont. Canada. M6G 2T5 Štev. 5 & 6 No. 5 & 6

Izpremembe...

Vsak bravec našega lista je lahko opazil spremembe pri našem listu. Tisk je čistejši in ga lažje bereš. Tudi slike so čistejše, jasnejše in v ostrejšem odtisu. Spremenili smo način stavljenja in spremenili tiskarno. Prav tako smo tudi napovedali ostrejšo borbo tiskovnim napakam in tiskarskemu škratu, a še vedno ni čisto tako, kot bi si mi to želeli. Upajmo pa, da bomo tudi na tem področju polagoma uspeli.

S tem pa še ni rečeno, da ne bomo storili še drugih izprememb. Morda oblika lista, morda barva, ki poživi list in podobno. Vsekakor opozarjamo na vse to že danes.

Sredi leta bo izšla slavnostna številka S.D.. Pomagajte nam napraviti isto čim lepšo, da bo praznik naše obletnici čim lepši, obleka lista čim primernejša.

Vi, in samo Vi nam pri tem lahko pomagate. Pišite ali kličite — z naročilom za oglas ali tudi sama voščila! Pišite na našo upravo: S.D. 646 Euclid Ave, Toronto, ali kličite po telefonu na LE-2-4746, da vas potem naš oglaševalni zastopnik kliče nazaj za pripravo oglasa. Z spominsko številko bomo po vsej verjetnosti za vso oglaševanje uporabljali kar 3 barve. Ne oklevajte in kličite že danes. Storili bomo vse, da boste zares zadovoljni z oglasom, ki je lahko v obliki voščila ali pa tudi samo navaden oglas.

Prav tako je tokrat tudi primerna prilika za poravnanje naročnine. Če ste dobre volje in če zares razumete naš problem s tiskom, nam v tej dobri volji pridenete še kaj za tiskovni sklad. Za vsak, še tako skromen prispevek vam bo uprava hvaležna!

Prav tako pa kličemo tudi dopisnikom in člankarjem, da nas s svojim delom podpro! Pišite uredniku, pošljite slike za objavo. Radi Vam bomo ustregli.

In, - pridobivajte nam novih plačljivih naročnikov. To je tudi važno poglavje vsakega lista! Toliko vas je tam, ki bi lahko postali stalni naročniki! Podprite naš trud!

Uredništvo in Uprava Slovenske države

France in Stane iščeta inštruktorja za slovenščino

Ljubljanski dnevnik "Delo" je objavil 5. maja v sobotni, povečani številki na 13. strani naslednji oglas pod zaglavjem "Iščem":

- **Inštruktorja za slovenski jezik nujno iščem. Ponudbe na naslov: France Stane, Bohinjska 79, Ljubljana-Murgle.**

Sledila je šifra: TO-5192-IN-1.

Ni izključeno, da je dotičnik res nujno potreboval inštruktorja, toda vse kaže, da je šlo samo za duhovito zafrkancijo na račun "najvišjih slovenskih partijskih funkcionarjev Franceta Popita in Staneta Dolenca, ki sta 1. maja na proslavi 40-letnica ustanovitve centralnega komiteja ZKJ govorila v srbščini, čeprav je bila proslava v Bohinjski Bistrici. Proslave se je udeležil tudi Josip Broz, ki je bil navzoč tudi na sestanku pred 40 leti, ki je bil prav tako v Bohinjski Bistrici.

Dejstvo, da sta oba slovenska partijska prvaka sredi Slovenije in pred slovenskim občinstvom - proslava je bila namreč javna in ljudi so pozivali nanjo od vseh strani, za "častnega gosta" Broza,pa so v naglici zgradili celo posebno hišo -govorila v srbščini, je takoj vzbudilo po vsej Sloveniji zgražanje in jedke komentarje. Brozu bi bili lahko njuna govora tudi prevajali, če sta ga sploh kaj brigala, razen v kolikor sta ga poveličevala, zbranim poslušavcem pa ju ni nihče prevajal. Ljudje so se poklapani razšli, sicer pa jih je prišlo na proslavo tako malo, da ni upalo objaviti "Delo" nobene fotografije, ki bi kazala "zbrano množico", prav tako ni bilo take fotografije v drugih listih. V nekem članku v "Delu" pa je bilo odkrito zapisano, da bi bilo gotovo prišlo več ljudi, če bi ne bilo deževalo. Prvič se je zgodilo, da s kake proslave v Brozovi navzočnosti niso objavili fotografije "množice". Pač pa so prenašali govore po radio in televiziji.

Ironični oglas v "Delu" štiri dni nato je zato nedvomno izraz razpoloženja v slovenski javnosti.

DELO ★ stran 13

VARSTVO za 7-mesečnega fantka na domu: na Prulah iščemo. Pogoji: ... Ponudbe na naslov: Igor Ravnik ... ali po tel. (061) 23-005 med 8. in 9 in 14. in .. uro. 06271-DE-3

INSTRUKCIJE

nudim

POSPEŠENE inštrukcije za konec šolskega leta iz angleščine, francoščine, nemščine in italijanščine nudita absolventki FF. Tel. (061) 344-725 in 261-984. ...5163-IN-1

INŠTRUIRAM matematiko. Ponudbe pod »Jamstvo«. ...056-IN-1

INŠTRUIRAM matematiko in fiziko za osnovne in srednje šole. Informacije po tel. (061) ...-061, interna 138. 7110-IN-1

Iščem

INŠTRUKTORJA za slovenski jezik nujno iščem. Ponudbe na naslov: France Stane, Bohinjska 79, Ljubljana-Murgle. TO-5192-IN-1

ŽIVALI

prodam

JAZBEČARJA, kratkodlakega, rjave barve, starega eno leto, zelo lepega in ubogljivega, prodam. Ima rodovnik. Cena 2.500 din. Ponudbe pod »Ljubitelj živali«. 6909-ZI-1

DOBERMANA, psico, staro 1 leto, dobro čuvajko, oddam. Andrej Stanovnik, Podgorje 55. Kamnik.

Hon. W. Davis - Premier Ontarija, zavrača vsiljevanje sovietskega državljanstva Kanadčanom

Dne 1. maja so se v Ukrajinskem kulturnem centru na Christi Street v Torontu sestali uredniki in izdajatelji etničnih časopisov iz Ontarija z Ministerskim predsednikom Ontarija in sedemnajstimi člani njegovega kabineta na tradicionalnem letnem banketu. Med udeleženci, ki jih je bilo nad 200, so bili poleg članov Etnične tiskovne Zveze Ontarija, kateri predseduje že sedem let urednik Slovenske Države g. Vladimir Mauko, tudi zastopniki Posvetovalnega odbora za Mnogokulturnost, Canadian Scene, vladnih agencij, televizije in radija. Pozdravni govor je imel predsednik tiskovne zveze, ki je bil istočasno tudi predsednik večera g. V. Mauko. Glavni govor je imel Hon. W. Davis, Premier Ontarija, ki je med drugim v svojem govoru omenil tudi naslednje:

1. Provincialna vlada Ontarija ne bo samo nadaljevala z financiranjem programa Etnične Dediščine in Etničnih jezikov, ampak ga bo financirala na tak način, da to financiranje ne bo oviralo nobenega drugega obstoječega šolskega programa.

2. V zvezi z novim zakonom Sovjetske zveze, ki naj bi postal zakonito veljaven dne 1. julija in po k terem bi si naj Sovjetska zveza lastila pravico smatrati za svoje državljane vse tiste osebe, ki so bile rojene v deželah, ki sestavljaj Sovjetsko zvezo, **in njihove otroke**, ne glede na to kje ti sedaj živе, je Hon. Davis izjavil sledeče:

"Čeprav pravi namen in posledice te geste še niso znane, se mi vendar zdi važno, da o njem spregovorimo čimprej. Ta zakon lahko ima posledice za sto tisoče Kanadčanov. Otroci, mož in žena, ki so bežali izza železne zavese, pogosto tako, da so s svojim begom tvegali življenje, bi bili lahko prizadeti po tem nezaželjenem podarjanju državljanstva s strani Sovjetske zveze.

Znano mi je, da je mnogo Kanadčanov iz Vzhodne Evrope in Ukrajine resno zaskrbljenih radi tega zakona. Mnogi poznajo zelo dobro veliko zlorabljanje človeških pravic, ki se v Sovjetski zvezi še vedno izvaja. Vsem so nam poznane omejitve potovanja in emigracije za milijone Sovjetskih državljanov, ki živijo za mejami USSR.

Naši lastni državljani se upravičeno sprašuj jo, kaj dobrega si lahko obetajo, če bi nasilno postali državljani države v kateri so svoboščine, katere so nam samo po seb razumljive, le sanje. Obstoja upravičena zaskrbljenost za kršenje njihovih lastnih pravic kot kanadski državljanov.

Prepričan sem, dame in gospodje, da je dolžnost vseh Kanadčanov, brez ozira na njihov izvor ali politično pripadnost, da izrazimo svojo zaskrbljenost za te naše so-Kanadčane. Zato bom v tem smislu pozval novega Ministerskega Predsednika Kanade, naj predloži Parlamentu resolucijo, ki bo jasno izjavila, **da Kanada ne bo priznala vsiljevanja nezaželjenega Sovjetskega državljanstva našim državljanom.**

Ta resolucija Kandskemu Parlamentu naj jasno izjavi, da pravice Kanadskih državljanov ne bodo prikrajšane ali omejene tukaj v inozemstvu, kot posledica tega Sovjetskega dejanja.

Opozoriti moramo svet da **kanadsko državljanstvo ni na prodaj ali predmet barantanja, ni smpremenljivo. Je simbol Pravice in Svobode** in mi moramo zajamčiti te pravice vsem Kanadčanom, ki se sedaj čutijo ogrožane o takega pritiska iz inozemstva."

(Škoda, da teh besed ni prej slišal pred nedavnim izgnani jugoslovanski vice-konzul v Torontu, g. Mitja Tomič, ker bi se potem morda manj vtikal v notranje zadeve Kanade in kanadskih naturaliziranih državlj nov, ki so se v Kanado preselili iz ozemlja sedanje Jugoslavije, nad katerimi si jugoslovanske oblasti, podobno kot Sovjeti, lastijo pravice, ki jih nimajo in tako "ustvarjajo napetost med Jugoslovani. ki so si izbrasli Kanado za svojo novo domovino" po izvaji RCMP! Isto velja tudi za tiste nadute in stremuške člane tajne policije v Jugoslaviji, ki take Kanadčane na obisku v Jugoslaviji "vabijo" na "prijateljske pogovore" v svoje urade, kjer jim zastavljajo vprašanja vohunskega značaja, v popol em nasprotstvu z načeli najosnovnejših človeških pravic. Nekaterim še nesramno zabrusijo v obraz, da so v Jugoslaviji ilegalno, čeprav v rokah drže uradni kanadski potn list z uradno jugoslovansko vizo.)

Posebna točka večernega programa je bila tudi izročitev Diplome Častnega članstva Ontario Ethnic Press Association, Hon. Reuben Baetzu, ministru za Kulturo v Ontarijski vladi, katerega se mnogo Slovencev spominja iz proslave 29. oktabra lani v Torontu, ko je bil na tej proslavi eden glavnih govornikov.

† Mirko Geratič

Ob zaključku te številke smo dobili žalostno novico, da je v starostnem domu v Chicagu v četrtek 24. maja nenadoma preminul ustanovitelj in prvi urednik našega lista, pobudnik slovenske državne misli in požrtvovalni delavec za slovensko idejo in Boga naš zvesti sodelavec in podpornik, - Mirko Geratič, „toti Stajerec"!

Sreča mu zadnje mesece ni bila povsem naklonjena in zdravje ga je povsem zapustilo. Predal se je Njemu, Njegovi Materi Mariji, ki jo je tako zvesto ljubil, ter spominu škofa Barage. Slovenski državni misli je ostal zvest do groba in omahnil sredi dela za slovensko besedo.

Doma od Marije Snežne v Slovenskih Goricah, na robu slovenskega življa na severni meji, se je pred Nemci za časa vojne umaknil v Ljubljano, kjer se je po kapitulaciji Italije pridružil domobranskemu pokretu, ter ob zaključku vojne prišel preko Koroške v Združene Ameriške Države, kjer se je naselil v Chicagu.

Razdajal je svoje srce in materjalne dobrine za idejo slovenske države. S svojim nekompromisnim in požrtvovalnim delom je zaoral globoke brazde Slovenskega državnega gibanja, naš list pa mu bodi trajen spomenik idealizma in prave krščanske domovinske ljubezni!

Dragi Mirko! Ko se poslavljamo od Tebe ob tvojem preranem in svežem grobu, kamor te pospremimo 2. junija na tvoji zadnji poti, ti obljubljamo, da se bo po tebi začrtana slovenska pot vedno bolj poživljala, vedno močnejša, širša in ravna, - dokler nas ob našem Vstajenju v jutranjem sončnem pohodu v novi dan popelje soncu svobode nasproti v Nebesa pod Triglavom!

— — ● — —

Ko ti kličemo nasvidenje, Mirko, želeč ti, da bi ti bil oddih v tvoji novi domovini lahak in samo začasen postaja na skorajšni poti v svobodno Slovenijo!

Sorodnikom v domovini in drugod, naše izkreno sožalje!

Vlado

„MOUNTIES ALWAYS GET THEIR MAN!"

„TORONTO STAR" 12.5.1979.

Yugoslav diplomat expelled for adding to 'tensions' here

By James S. Lewis Toronto Star

The expulsion of a Toronto-based diplomat for contributing to "tensions" among Yugoslavs in Canada has been cheered by the head of a Metro Serbian group.

William Durovic was reacting to news the ministry of external affairs has told the Yugoslav ambassador he has seven days to ensure that Toronto vice-consul Mijat Tomic is out of the country.

Based on information provided by the Royal Canadian Mounted Police, a ministry spokesman said the Canadian government has concluded that Tomic had engaged in activities contributing "to tensions among Yugoslavs who have chosen to make their home in Canada."

"I congratulate the RCMP," said Durovic, president of the Canadian Serbian National Committee of Toronto. "They have been working on it for a couple of years."

Durovic said he did not know Tomic, also a Serb, but "knew of him." He spoke not of Tomic but of Yugoslavian government people.

"The government people here have stepped over their bounds. There has been indirect and direct harassment," he said. "They tell our people their allegiance belongs to the old country, but we're Canadians.

"They bring in students, they use them. They bring in temporary laborers, they use them. They permit visitors to Yugoslavia, they use them."

Yugoslavia has about the same population as Canada but has 11 official languages, five other major ones, all spread over six socialist republics and two autonomous regions.

Yugoslavia has been the seat of intense rivalries between various national interests, especially the Serbs and Croats. the two largest groups.

DA BI MI ŽIVELI . . .

V maju in juniju 1945. se je odprla slovenska zemlja, - da je sprejela junake! Širom Slovenije leže naši junaki in čakajo Vstajenja. Nimajo zaznamovanih grobov, ker strašna zver ne verjame v človečanstvo in Njega, ki vodi naše korake.

Toda mi vsi vemo za njih grobove. Med nami žive pričevalci, z brazgotinam na glavi, na obrazu, da tako pričajo vsemu svetu, ki še ni otopel za resnico, da so se naši fantje in možje, bratje in očetje borili za Boga, mater in domovino. Zagreb li so jih v podzemske jame in zasadili navrhu drevesa, da bi ne zvedel svet za resnico, pa je voda, vir življenja, pričala, kje trohne junaki. Pometali so jih tudi v Savo da so odplavali proti vzhodu pričevat o nasilju storjenim v nebesih pod Triglavom.

In še in še . . . Padli so na frontah za obrambo človeštva pred barbarstvom, ki mu ni primere v zgodovini!

Toda narod ni klonil! Sinovi, hčere so se napotili pričevat v svet kot očividci, da se podpre obtožba. Drugi pa so ostali, da se razvija in okrepi rod, ki bo vstal in zaoral nove brazde življenja, ko se dan izpremeni. In takrat bo narod odločal, ki je rodil Vidice! Tako verujemo! Amen!

- Baragov koledar za l. 1980 bo okrašen z 12 originalnimi barvastimi slikami, ki jih je naslikal Robert Bochy.

Hero's homecoming

We quote: " . . .

Toronto Star special — 2.6.1979.

WARSAW — In 35 years, Poland has never seen anything like it — more than a quarter million Roman Catholics proclaiming their faith before television cameras in the heart of Communist Poland.

At the centre was a huge wooden cross towering over the white figure of Pope John Paul II, who returned to a delirious homeland yesterday, seven months after he was elected the first Polish Pope.

On his arrival at the military airport outside the capital for a 9-day visit, the Pontiff knelt and devoutly kissed the ground of his homeland before driving through huge crowds to the capital.

There John Paul, the first pope to visit a Communist land, told cheering multitudes no government could keep Christ out of their lives, and the huge throng broke into an overwhelming, uncontrollable chant of "We want God."

slovenska DRŽAVA

POSTA PAID AT TORONTO

Subscription rates $6.00 per year;
50¢ single issue.
Advertising 1 column x 1" $4.20
Published monthly by
Slovenian National Federation of Canada
646. Euclid Ave., Toronto 4.
Member of C.E.P.F.

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu.
Letna naročina znaša: Za ZDA in Kanado $6.-, za Argentino 375 pezov, za Brazilijo 90 kruzeirov, za Anglijo 30 šilingov, za Avstrijo 5. šilingov, za Avstralijo 3.75 avstr. L., za Italijo in Trst 1.200 lir, za Francijo 900 frankov.
Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjevi naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

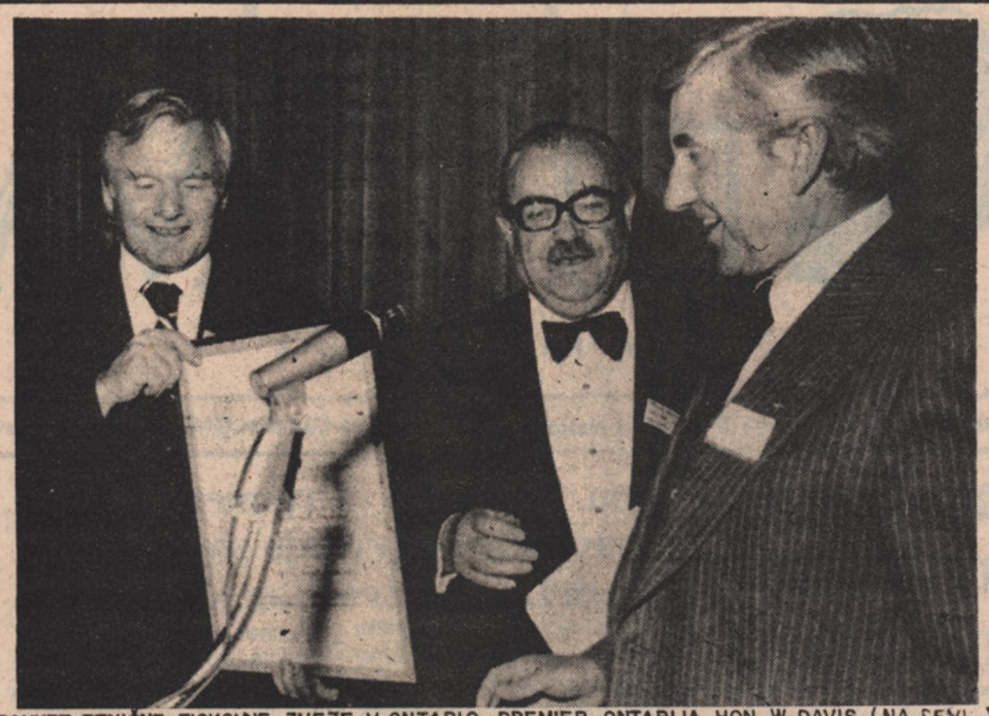

BANKET ETNIČNE TISKOVNE ZVEZE V ONTARIO. PREMIER ONTARIJA HON. W. DAVIS (NA LEVI) POMAGA PREDSED. ZVEZE G.V. MAUKU (NA SREDI) PRI PODELITVI ČASTNEGA ČLANSTVA HON. R. BAETZU, MINISTRU ZA KULTURO IN RAZVEDRILO V ONTARIO. (NA DESNI) - FOTO: LEPPEK

MED SLOVENCI

TORONTO

• TORONTSKI SLOVENCI NA OBISKU V WASHINGTONU. Od 18-20 maja je gostovalo v Washingtonu Slovensko Gledališče iz Toronta, ki ga vodi g. Vilko Čekuta z poznano opereto: "Na planincah naših". Tej skupini so se pridružili še cerkveni pevski zbor Marije Pomagaj na Manning Ave. in večje število posameznih Slovencev, ki jih je radovednost gnala v prestolico Združenih držav. Skupina okoli 90 izletnikov je od potovala v dveh avtobusih iz Toronta že v petek zvečer in takoj po prihodu drugo jutro šla na ogled Bele Hiše, ter drugih zanimivosti v bližini hotela Harrington, kjer so se nastalili. Zvečer so se vsi zbrali v cerkveni dvorani pri sv. Ani, kjer so se pridružili številnim Slovencem iz Washingtona in okolice, ter njihovim prijateljem. Pri prireditvi za "Materinski dan" je pel Washingtonski zbor pod vodstvom g. Vladimirja Pregelja in Torontski cerkveni zbor pod vodstvom g. Dušana Klemenčiča. Slednji so peli tudi pri maši naslednje jutro v slovenski kapeli Marije Pomagaj v National Shrine., in popoldne tudi v Kennedy Center for Performing Arts.

Sv. mašo je daroval Ameriški duhovnik poljskega porekla v slovenščini, berila in lepe prošnje je pa bral profesor dr. Ciril Žebot.

Igralska družina je, kakor je bilo za pričakovati, izvajala pevoigro z veliko samozavestjo in v veliko odobravanje občinstva. Po prireditvi se je razvila prosta zabava s plesom. Razpoloženje je bilo zelo prijetno, ker so se torontski gostje med prijaznimi Washingtonskimi gostitelji počitili kot doma. Med gosti je bil navzoč tudi zaveden Slovenec senator Frank Lovše. -V nedeljo popoldne so si torontski "turisti" ogledali ostali del prestolice pod ekspertnim vodstvom dr. Staneta Šušteršiča in g. Mirkota Javornika.

• Slovensko letno letovišče v Boltonu (cerkveno) je začelo v letu 1979. javno poslovati 13. maja z mašo ob 11. uri dopoldne. Ob istem času bo potem tudi maša vsako nedelio.

• Slovenska šola „Pri Mariji Pomagaj" sprejema tri nedelje v maju prijave za slovensko šolo. Vpisovanje je na galeriji. Zavedni slovenski starši pošiljajo vse svoje otroke v to šolo, ki obstoja že dolgo število let.

• 6. maja je 19. prvoobhajancev sprejelo Kristusa v slovenski cerkvi na Manning ulici. Lica so žarela od sreče in veselja.

• Duhovne vaje za dekleta bodo 15. do 17. junija v Cenacle House, Lawrence & Bayview in jih organizira cerkvena Marijina družba.

• 8. maja je bil pevski koncert šolske mladine pri „Brezmadežni" ob 5 uri popoldne.

CHICAGO

• Poletje bo tudi v kratkem začelo svoje aktivnosti in bo prekosilo pomladno razpoloženje.

• Oltarno društvo pri slovenski fari Sv. Štefana praznuje svojo 60. letnico.

• V zgodovinskih analih mesta Chicago najdemo zapiske o slovenskih priseljenihn okrog leta 1860.

• Trideset let kasneje je na „širšem" ozemlju Chicaga živelo kakih 30 slovenskih družin.

• 60. let je preteklo od kar je začel s svojim delom na cerkvenem in narodnem po ju že pokojni č.g. Kazimir Zakrajšek OFM, ter zel obilo uspehov za blagos slovenskih duš v Chicagu in širom Z.A.D.

CLEVELAND

• Goriški rojaki pod vodstvom msgr.dr. Humarja so prišli aprila meseca med nas clevelandčane, da pokažejo svojo hvaležnost za pomoč, ki so jim jo tukajšni Slovenci nudili pri gradnji Katoliškega doma v Gorici. Hoteli so pa tudi navezati osebne stike s Slovenci v Ameriki. Bili so gostje Slovenskega Primorskega kluba v Clevelandu. V petek 20. aprila je nastopila igralska skupina prosvetnega društva Štandrež s 'Komedijo o komediji' v Šentviški dvorani. Igra je bila podana zelo dobro v splošno zadovoljstvo občinstva. V nedeljo 22. aprila pa je navdušil ansambel Lojzeta Hledeta iz Števerjana poslušalce, ki so do zadnjega kota napolnili veliko dvorano Slovenskega doma na St. Clairju. Zares moramo čestitati Goričanom k takemu velikemu uspehu, obenem pa se zahvalimo našim Primorskim Slovencem v Clevelandu, ki so nam te goste poredovali. Od tu so šli Goričani v Washington in New York. Upamo, da nas bodo še večkrat obiskali.

• Tabor je vabil na svojo pomladansko večerjo 21. aprila. Prireditev je bila nad vse lepo obiskana. Ker so bili tiste dni Goriški rojaki tu pri nas, so tudi oni prihiteli med Taborce in prebili lep večer med njimi.

• Veliko noč so Slove ci v Clevelandu praznovali večinoma v svojih slovenskih farah. Pri Sv. Vidu je bilo Vstajenje in procesija na Veliko nedeljo ob šestih zjutraj ob ogromni udeležbi Slovencev iz celega velikega Clevelanda.

• KSK Jednota je 24. marca praznovala 85 letnico obstoja z banketom pri Sv. Vidu. Lepo število let že deluje med Slovenci v Ameriki. Da bi se ohranila še na mnoga leta.

• Dramatsko društvo Lilija je podalo 25. marca, pred nabito polno dvorano Slovenskega doma na Holmes Ave , igro Kaplan Klemen, ki jo je napisal Karel Mauser. Igra je bila podana z vso skrnostjo v popolno zadovoljstvo navdušenega občinstva.

• Kot vsako leto je tudi letos pevski zbor Korotan vabil na koncert, ki je bil 28. aprila. To je ena tistih prireditev, ki jo Slovenci v Clevelandu vedno težko čakajo. Tudi letos pevci niso razočarali številnega občinstva v Narodnem Domu na St. Clairju. Čestitke k lepemu uspehu!

• Med Clevelandskimi Slovenci imamo novega mladeg odvetnika. 27. aprila je naredil odvetniški izpit Toni Lavriša. Obilo uspeha v novem poklicu Toni!

• Ker smo praznovali 11. maja materinski dan, sta se obe slovenski šoli v Clevelandu s posebnima prireditvama spomnili svojih mater in so se jim učenci lepo poklonili.

• Sv. Vid je s 14. majem dobil novega župnika. Clevelandski škof je imenoval dosedanjega tukajšnjega kaplana g. Jožeta Božnarja za namestnika g. Edvardu Pevcu. Čestitamo.

Slovenski tečaj dijaškega društva S.A.V.A. uspešno zaključen

GDČ. BARBARA POR, PREDSEDNICA

V ponedeljek 17. aprila je bil zaključen 10 tedenski tečaj S.A.V.A.-nov. Obsegal je predavanja z debatami v Slovenščini in sicer: g. Vili Čekuta je predaval o Slovenščini, o njenih dialektih, in - osnovnih obrisih slovnice, g. dr. Avgustin Kuk je razčlenil obdobja iz zgodovine Slovencev, od pradomovine in naselitve, o Karantanski „Sloveniji" vse tja preko različnih dob vse do 1848. leta, ga. B. Por pa je prikazala Slovenijo v zemljepisnih urah takšna, kot je do današnjih dni.

Tečaj je redno obiskovalo 45-60 rednih slušateljev (višja visoka šola, univerza, diplomiranci iste, — vse tja do 45 let in več starosti). Splošno mnenje vseh je bilo: navdušenje in vse splošna zadovoljnost.

Posledično ima odbor S.A.V.A.-nov v načrtu, kot se sliši, tečaj (osnovni in nadaljevalni) slovenščine, slovensko slovnico, zemljepis, zgodovino, literaturo in dvig besednega zaklada, kakor tudi vsemogoče želje, izražene na vprašalni listi, ki je bila predložena prvim udeležencem tečaja. Pričakovati je, da nas na jesen S.A.V.A. preseniti z načrtom, ki bo zelo blizu nam vsem poznanih „Ljudskih Univerz", kot smo jih poznali v starem kraju in so zelo podobni kanadskim „Adult Education" serijam.

S.A.V.A. - nom naše čestitke za dobro opravljeno delo in vse najboljše želje za izvedbo visokih načrtov za bodočnost, - v očigled dejstvu črnoglednikom, ki so smatrali, da se naša slovenska mladina ne zanima več za slovenske probleme in da so za kanadsko „Slovenijo" izgubljeni. Pravkar končani tečaj dokazuje nasprotno in smo na vse udeležence res lahko vsi ponosni! Slovenska mladina živi in dela!

Med poročili, ki so bila prebrana navzočim, je vsekakor bilo najvažnejše ono, ki ga je podala voditeljica tečaja gdč. Mirjam Čekuta, ki je bila izvedena med udeleženci ob zaključku tečaja. Dobesedno je rekla:

„--Moja naloga je bila, da pregledam vaše odgovore na naša vprašanja, katere smo vam porazdelili pri zadnji uri slovenskega tečaja. Ti odgovori nam bodo napotki za novi jesenski tečaj „Naše dediščine".

Skupno vas je 37 odgovorilo na vprašanja, 27 v angleščini in 10 v slovenščini.

O tečaju ste izvedeli in brali v cerkvenih oznanilih in preko osebnim razgovorov.

Vaša pričakovanja o tečaju so bila na splošno izpolnjena, -le, da ste nekateri izrazili želje, da bi bilo več slovnice in več medsebojnega pogovora v slovenščini.

Na splošno se vam ni zdel tečaj pretežek. Včasih je bil besedni zaklad pretežak, posebno nekateri izrazi pri zgodovini in zemljepisu.

Z vsemi tremi predavatelji ste bili zadovoljni. Izrazili ste željo, da bi se malo bolj poglobili v gotove zgodovinske dogodke in da bi v tečaj vključili tudi zgodovino 19. in 20. stoletja.

Pri zemljepisu so bili včasih tehnični izrazi pretežki. Koristno bi bilo, če bi med predavanjem kazali ilustracije ali diapozitive omenjenih krajev, da bi bolje razumeli zemljepisni predmet.

Za slovenski jezik ste nekateri želeli več slovnice in več poglobitve v slovensko književnost - literaturo.

Nadaljevati mislimo s tečajem po vaših željah v jeseni. Zato so nam bili vaši odgovori v veliko pomoč. Morda bi preuredili tečaj tako, da bi bila snov zajeta - po vaših željah in sicer:

— več slovnice,
— več slovenskega pogovora - debate,
— več slovenskega branja,
— zemljepis bomo skušali obogatiti s skioptičnimi slikami,
— zgodovina bo obsegala med drugimi, dobo od 1848. do moderne dobe,
— za tiste, ki nimajo dovolj podlage in širšega slovenskega besednega zaklada, bomo poučevali osnove slovenskega jezika,
— segli bi še v širše področje: na tečaj bo povabili še druge predavatelje, ki bi govorili o slovenskih šegah in navadah, o umetnosti, o glasbi, itd.

Vpisnina $15.- je bila primerna, saj smo s tem krili stroške. O tem je posebej poročala blagajničarka.

Odborniki S.A.V.A.-e so zares veseli, da ste pokazali tako visoko stopnjo zanimanja za slovenski tečaj, še posebej, ker smo že mi mladi dolgo želeli, da bi bil za nas vse mlade, upeljan tak tečaj.

Zahvaliti se moramo tudi predavateljem, ki so žrtvovali mnogo svojega prostega časa s pripravami za dobro uspela predavanja. Vemo, da se je težko pripraviti na taka predavanja, ker imamo na razpolago zelo malo viror in ker predavatelji niso vedeli, koliko znate slovensko in kaj bi vas najbolj zanimalo o slovenski dediščini!--"

Tako voditeljica tečaja gdč. Mirjam Čekuta.

GDČ. MIRJAM ČEKUTA VODITELJICA TEČAJA.

Zaključna slovesnost je bila prisrčna in intimna! Udeleženci so se s posebnimi darili zahvalili učiteljem in ljudem, ki so pomagali pri delu. Predsednica S.A.V.A.-nov gdč. Barbara Por se je vsem ustno zahvalila za ves trud, na kar so se vsi oddolžili s svojimi mislimi. Zahvalila se je tudi našemu uredniku g. V. Mauku, ki je sprožil idejo tega tečaja in se tudi udeleževal to zadevnih organizacijskih sestankov. Večletno njegovo prizadevanje je končno obrodilo uspehe, ki nam bodo vsem služili v bodočnosti. G. Mauko se je tudi zahvalil za pozornost in besede ter čestital mladini in udeležencem tečaja, ki so vstrajali do konca.

Odboro S.A.V.A. - še ekrat čestitke in . . . še poguma!!!

Pika-.

POOSTRITEV REŽIMA V JUGOSLAVIJI

Po poročilu dopisnika New York Timesa Davida Andekmana (N.Y.T., 8. aprila 1979) se je povečal po Kardeljevi smrti pritisk na osebe, ki ne soglašajo z režimom. Kot primer navaja, da je tajna policija poklicala na zaslišanje Milovana Djilasa in ga posvarila, naj preneha s svojimi "kriminalnimi dejavnostmi". V intervjuju je izjavil, da so mu rekli, da je bil to zadnji opomin pred "izredno energičnimi ukrepi" proti njemu in njegovim prijateljem. To je bil prvi opomin v zadnjih sedmih letih. Policija ni opredelila, kaj razume pod z"izredno energičnimi ukrepi". Djilas je izjavil, da so po njegovem zaslišanju zaslišali še vsaj deset srbskih intelektualcev zaradi njihovih zvez z opozicionalnimi intelektualci na Hrvatskem. Pri treh so izvedli tudi hišno preiskavo.

Več vodilnih časopisov je zadnje tedne napadalo Djilasa, Mihajlova in člane razpuščene skupine Praxis. Vladimir Bakarić je očital srbskim in hrvatskim intelektualcem, da si prizadevajo organizirati pod Djilasovim vodstvom združeno opozicijo. Po Djilasovem mnenju so bili intelektualci v Beogradu in Zagrebu predolgo razdeljeni, čeprav imajo mnogo skupnega, predvsem željo po demokratičnem pluralizmu ali večstrankarskem sistemu po Titovi smrti.

Tudi odpuščeni profesorji skupine okrog nekdanje revije Praxis so povečali svojo dejavnost, čeprav nimajo nič skupnega s političnimi vidiki Djilasa in njegovih prijateljev. Začeli so s tajnimi predavanji za študente beograjskega vseučilišča. Skrbi jih pomanjkanje vsake določene smeri za bodočnost. V takih časih je naloga izobražencev, da pokažejo smer v bodočnost.

PROSIMO, PORAVNAJTE NAROČNINO!

• Bishop Baraga Association v Marquetteu ima na razpolago kopijo Goršetove plakete škofa Barage (po originalu, ki ga je napravil Gorše za torontskega župnika preč. g. Zrnca) ter kopijo doprsnega kipa, katerega original je napravil Robert Bochy. Plaketa stane $35.- (Kanadčani naj jo naroče pri preč. g. Zrncu), kopija kipa pa $50.-

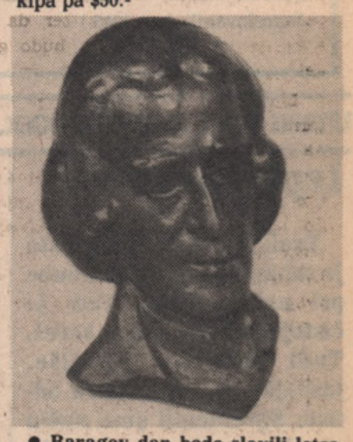

• Baragov dan bodo slavili letos v Clevelandu 1. in 2. septembra 1979. Maša bo v clevelandski katedrali v nedeljo, 2. septembra (ob 2.30 popoldne). Na predvečer bo bakljada pri lurški kapeli na Euclidu. Proslava bo ob 4^{h} popoldne v St. John's avditoriju. Pridigar bo cincinatski nadškof Joseph Bernardin.

• Igra "Paper Wheat" filmana. Za 75letnico zadružnega gibanja v prerijskih provincah Kanade je priredila igralska skupina v Saskatoonu igro "Paper Wheat", v kateri prikažejo razmere, v katerih so se morali boriti pionirji za svoj obstoj ne samo proti naravi (suše) in splošni depresiji, marveč tudi proti izkoriščevanju prekupčevalcev žita. Pomoč so našli v zadružnistvu (Wheat Pools). Igralska skupina je predvajala to igro z velikim uspehom po raznih krajih kanadskega Zapada celo poletje. Uspeh je bil tolik, da je National Film Board posnel igro na film, ter jo obogatil s posnetki (slike, pa tudi črno-beli film iz zgodovine) ter intervjuji oseb, ki so prišle gledat igro. Film traja eno uro in si ga je mogoče brezplačno izposoditi od provincialnega urada NFB.

• Organizacija Zedinjenih Narodov bo predložila nova pravila za ravnanje z jetniki. Komisija za človečanske pravice OZN je sestavila in se zedinila na 35 načel za zaščito oseb, ki so podvržene kakršni koli obliki detencije ali zapora. Komisija je priporočila Gospodarskemu in socialnemu svetu OZN, da pošlje osnutek državam-članicam, da dajo svoje pripombe. O osnutku naj bi potem sklepalo prihodnje zasedanje OZN in pravila odobrilo kot vodilo za vse države.

Več kot si mislite zadeva nakup ali prodajo avtomobila.

Kadarkoli kupujete ali kadarkoli prodajate avtomobil privatno, rokovanje in potrdilo o prodaji še ne pomenita, da je kupčija dokončno sklenjena.

Če ste vi prodajalec, je v vašem najboljšem pogledu, da ugotovite, če je zagotovo bil uradno izpremenjen in uradno pravilno zapisan prenos lastništva pri „The Ministry of Transportation and Communications".

Če ni tako, bodo vse listke o prekrških nedevoljenega postajanja poslali vam. Če jih ne upoštevate, se vam lahko zgodi, da vas aretirajo, ker niste plačali kazni. Zgodi se pa lahko tudi, da se znajdete v civilni obtožbi, če je bil avtomobil v prometni nesreči po prodaji.

Če ste kupec, je tudi v vašem najboljšem pogledu, da je prepis lastništva pravilno zapisan. Oba, kupec in prodajalec bi morala obiskati urad za izdajo in zapis lastništva, ob času prenosa dovolilnice na „Ministerstvu za prevoz in obveščanja" in to osebno.

Brezplačno knjižico z naslovom "Buying or Selling a Car Privately", lahko dobite v vseh uradih MTC, za izdajanje uradnih dovolilnic, ali če pišete na: „Public and Safety Information Branch, Ministry of Transportation and Communications, 1201 Wilson Ave., Downsview, Ontario M3M IJ8.

James Snow,
Minister of Transportation and Communications

Ontario

Iniciativa

FRANC JEZA (Trst)

V Trstu smo imeli pogovor s še mladim izobražencem iz Slovenije, ki bi se bil rad pogovoril o Alternativi in nam izrekel svoje kritične pripombe. Povedal je, da je v vodstvu samoupravljanja nekega večjega podjetja v Ljubljani. Poznalo se mu je, da je razburjen in vznemirjen ter da ga stvar, o kateri je želel govoriti, hudo gnjavi. Rekel nam je tole:

Moram vam povedati, da ga lomite z Alternativo. Na ta način, s takim pisanjem ne boste nič dosegli. Slovenci vas bodo odklonili, to se pravi, ne bodo sprejeli vašega programa, vaše alternative, ampak jo bodo odločno zavrnili, vsi. Prebral sem Alternativo in jo dal brat raznim svojim prijateljem in prijateljicam (trenutno niti ne vem, kdo jo ima), a nobeden se ni strinjal z njenim pisanjem. Vsi odklanjajo vaš koncept demokracije. Napravili ste to veliko napako, da ne izhajate s pozicij marksistične kritike. Če bi kritizirali današnji sistem iz marksističnega zornega kota, bi bilo drugače, potem bi vas ljudje sprejeli. Vedite, da Slovenci nočemo zahodne demokracije z njeno gnilobo, kaotičnostjo in škandali. In kakšna demokracija je to, ki dopušča fašistične stranke? Socialistični, t.j. sedanji sistem s svojim samoupravljanjem mora ostati, gre pa za to, da se demokratizira in da da ljudstvu več človeških pravic ali bolje rečeno, da te pravice kratkomalo uveljavi. Res je tudi, da je potrebna Sloveniji večja samostojnost, da bi lahko slovenski narod sam odločal o svojih zadevah. Toda danes se ne da nič storiti. Vidi se, da ne živite tam gori, drugače ne bi tako pisali, kakor da se da *danes* kaj storiti. Danes ni mogoče absolutno nič storiti. Treba je počakati, da bo »stari« umrl. Potem bo sledila po vsej verjetnosti vojaška diktatura, ki pa se bo začela prej ali slej krhati in popuščati, ker ne bo kos političnim in drugim problemom. Tedaj bo nastopil čas sproščanja in uveljavljanja demokratičnih in človeških pravic v smislu večje politične svobode.

Sicer pa ne smete misliti, da se tudi danes nič ne dogaja, da ni nikogar, ki bi si kaj upal. Pred nekaj leti so priredili študentje v Ljubljani manifestacijo v zvezi s cesto, ki bi bila morala prerezati univerzitetno območje in ga razbiti. Na njej so izrazili svojo nevoljo. To je bila protestna manifestacija. Morali bi brati tudi beograjski »študentski list«, ki si marsikaj upa. Tudi med vodilnimi komunisti niso vsi istih misli. Ribičič npr. misli o marsičem drugače kot Popit. Ribičič skuša dobiti zdaj čim več sposobnih in aktivnih mladih ljudi v Socialistično zvezo, ki jo vodi. Prepričan sem, da so tudi v CK ZKS ljudje, ki imajo kak svoj koncept o bodočnosti Slovenije. A morajo čakati, da gre Tito in da se razmere spremenijo. Mnogi komunisti so za evrokomunizem. Pravzaprav smo vsi za evrokomunizem. Nismo proti temu, da se ustanovi v Sloveniji več strank. A vedite, da če bo deset strank, jih bo devet levih. Slovenci, posebno slovenska mladina, so levo usmerjeni. Mladi nočejo slišati o tem, da bi zamenjali socialistični sistem za kakšnega drugega. Zanimajo se za izkušnje in program italijanske in španske partije, za njune evrokomunistične koncepte. Ne veste, s kakšnim zanimanjem segajo po spisih njunih evrokomunističnih teoretikov. O kakšnih begunskih, posebno argentinskih konceptih nočejo Slovenci danes niti slišati. Stranka, ki bi imela ideje kakšnega argentinskega »Sija slovenske svobode« ali kako se že imenuje, bi bila v Sloveniji nemogoča, za ljudi bi bila naravnost izziv. *Vsi* Slovenci so danes proti begunskim konceptom, proti zahodnim sistemom demokracije. Posebno pa še mladi, ljudje moje generacije in mlajši.

Res pa je, da mnogi niso več narodno zavedni. Starejši ljudje so razdraženi zaradi tega, ker je Slovenija vedno bolj preplavljena z južnjaki in ker ponekod skoro ne slišiš več slovenske besede, npr. v Mostah v Ljubljani ali v nekaterih delih Jesenic in okolice. To je res problem. Mnogi bi najrajši nagnali te prišleke proč, gredo jim na živce, boje se, da bodo prej ali slej preplavili vso Slovenijo. Toda mladi, ljudje moje generacije, so postali neobčutljivi za ta problem in ga kratkomalo več ne čutijo. Zanje jezikovno in narodnostno vprašanje ni več važno, čeprav je zame osebno še. Morali bi najprej vzgajati ljudi k novi narodni zavednosti. Toda na ta način, kot hočete vi, ne bo šlo. Ljudje se bodo ustrašili. To je zanje šok. Morali bi jih le počasi, previdno ali bolje rečeno obzirno vzdramiti in vzgojiti k novi narodni zavednosti. Zdaj so popolnoma brezbrižni, apatični. V tem imate prav. Toda za to apatičnostjo se skriva tudi strah. Vsakdo ve, kaj ga čaka, če bi začel uganjati kakšno nacionalistično propagando. Vendar si ne smete misliti, da ni v njih nič opozicijske mentalitete. Duška si daje v vicih. Pravkar kroži po Sloveniji nov vic o obisku britanskega prestolonaslednika Charlesa pri Titu, vic, ki se mi zdi značilen. Upam, da ste ga že slišali. Ljudje se mu smejejo. To dokazuje, da Tita ne jemljejo več preveč resno.

Ljudje so torej dovzetni za kritiko, a za kritiko z marksističnih izhodišč, kot sem že dejal. Izhajati je treba iz tega, da je sam marksizem tisti, ki ne trpi izkrivljenj in neliberalnih, antihumanih pojavov v današnji jugoslovanski praksi. Nočem reči, da svoje mnenje istovetim z marksizmom, a vidite, da tudi slovenska Cerkev danes preko svojih škofov priznava samoupravljavski socializem in se ji ne toži več po zahodni demokraciji, ki je pač formalna, a ne osvobaja človeka iz ekonomske odvisnosti in zatiranja. Gospodarsko odvisen človek pa ni svoboden. Zato je sistem samoupravljanja v bistvu res proces osvobajanja človeka, ker ga napravlja za samoupravljavca, ki lahko sam odloča o svojem delu in dohodku. Kaj pomaga formalna svoboda v zahodni demokraciji, če človek gospodarsko ni svoboden! To svobodo pa mu daje socialistični samoupravljavski sistem. Če tega ne vidite in ne upoštevate, ste v hudi zmoti in zaslepljeni. Slovenski človek ni več pripravljen odstopiti od tega sistema in zamenjati svobode, ki jo že ima, za neko formalno zahodno svobodo, čeprav je pripravljen, kot sem že rekel, sprejeti sistem več strank in smatra to celo za potrebno, a le po daljšem razdobju političnega in narodnega osveščanja. Toda določenih strank in gibanj, kot npr. »Sija«, ne bi trpel.

Upoštevajte primer Španije. Španija se je demokratizirala šele po Francovi smrti, prej to ni bilo mogoče. Tako to danes ni mogoče pri nas. Škodljivo je forsirati tak proces demokratizacije, kot ga pojmujete vi, ker to povzroča le reakcijo in zaostritev pritiska ter policijskih sankcij proti tistim, ki prestopijo gotovo mero opozicionalnosti. Počakati bo treba na Titovo smrt, a ne verjamem, da bodo Slovenci kdajkoli sprejeli tak koncept, kot ga predlagate vi, koncept Alternative. S tem ni rečeno, da imamo mi, ki smo za izboljšanje in demokratizacijo, že pripravljen kak koncept. A kot sem že dejal, taki koncepti gotovo nekje na tihem nastajajo v partiji sami. Brez partije pa je vsakršno oblikovanje konceptov glede bodočnosti Slovenije nemogoče, mahanje v prazno.

Odkrito vam povem, da si delate iluzije.«

Odgovorili smo mu: »Čudimo se vam, kako morete reči, da ga "lomimo" z Alternativo. Po našem trdnem prepričanju je bila vsa tragika slovenske politike v preteklosti in moderne slovenske zgodovine sploh v tem, da ni bil pravočasno ali bolje rečeno že takoj v začetku izoblikovan in sprejet narodni program, ki bi bil slovenski politiki postavil za cilj samostojno slovensko državo in pluralistično demokracijo ali vsaj tak koncept, ki bi se bil temu cilju približal, kolikor je bilo le mogoče. Ravno zato, ker ji je manjkal tak cilj, je blodila in blodi še danes po tolikih vijugah, od ilirizma in avstrijakantstva do panslavizma in jugoslovanstva ter končno stalinizma in titoizma, tako da se je slovenski narod znašel v diktaturi, ki traja že pol stoletja skoro nepretrgano in ima že četrto desetletje značaj totalitarnega sistema.

Res je, da ne izhajamo s pozicij marksistične kritike. Zakaj bi morali izhajati s takih pozicij, če nismo marksisti in če nam ne gre za to, da ostane Slovenija v kleščah monopolnega marksističnega sistema, pa čeprav izboljšanega? In poleg tega: kakšna naj bi bila ta »marksistična« kritika? Kaj sploh pojmujete pod izrazom »marksistična kritika«, ko pa je ta lahko, kot vemo, leninistična, stalinistična, trockistična, hruščevjanska, brežnjevjanska, maoistična, kardeljanska, »Praxis«-ova, djilasijanska, praškopomladna ali evrokomunistična, s čimer pa še nikakor nismo imenovali vseh oblik marksistične miselnosti in kritike, ki so si med seboj ne le različne, ampak največkrat tudi nasprotne? Mogoče imate v mislih Marxa samega, toda njegove teorije se dajo uporabiti za vse, tako za utemeljevanje in zagovarjanje kot za kritiziranje vsakršne diktature, vsakršnega hudodelstva režimov, ki se imenujejo marksistični, celo za vsak kult osebe. Ali se ne sklicujejo vsi diktatorji, vsi tirani in masovni pobijavci komunističnih držav prav na Marxa? A recimo, da bi našli v Marxu pristne argumente, ki bi se dali uporabiti za kritiko Titove diktature — če bi se potrudili, bi jih gotovo našli —, toda kakšna bi bila ta »marksistična izhodišča«, če so po vašem nezdružljiva z demokratično kritiko, z demokratično alternativo?

Dejansko take marksistične kritike ni in je ne more biti, za kar je dokaz ravno to, da se v Sloveniji ni pojavila ves čas povojne osebne diktature. Marksistična kritika je v Sloveniji neznan pojem. Kako bi drugače mogla že skoro štiriintrideset let brez kake politične analize in protesta dopustiti vsemogočnost sistema politične policije in skrajno primitivni kult diktatorjeve osebe, kult človeka, ki si je znal spretno, sistematično in brezobzirno prisvojiti vso oblast v partiji in državi ter si zagotovil pravljično razkošno življenje — in to v še revni, nerazviti državi z masovno brezposelnostjo! — kot plačilo za nekaj, kar je bil kot revolucionar in to poklicni revolucionar enostavno dolžan storiti? Koliko drugih revolucionarjev je tudi storilo svojo dolžnost in še več in vendar ne uživajo niti približno enake časti in razkošja, če niso bili celo odrinjeni in potisnjeni v pozabo. Mnogi so žrtvovali celo svoje življenje v boju za oblast, ki je bila namenjena ne enemu samemu, ampak ljudstvu ali, recimo, vsemu takoimenovanemu delavskemu razredu. A kdo vlada danes v Sloveniji in Jugoslaviji, ali delavski razred ali en sam človek, diktator, ki se sicer sklicuje na delavski razred, a živi daleč nad njim in ne da bi tvegal, da se delavski razred kdaj odkrito in svobodno izjavi o njegovi oblasti? Kdo iz delavskega razreda, kateri marksist si upa vstati na kakem partijskem sestanku ali kongresu, v javnosti ali v »skupščini« in v imenu marksizma, z Marxovim »Kapitalom« ali »Komunističnim manifestom« v roki ožigosati tako zlorabo marksističnega nauka, kot je neomejena in dosmrtna oblast enega samega partijca, pa naj si je tudi pridobil zasluge? Nedvomno ni Marx nikdar niti pomislil na možnost, da bi si kdo v imenu njegove teorije prisvojil tako oblast.

Če torej mi danes kritiziramo tako diktaturo, kult osebe in poneumljanje množic z njim, ni to bolj v skladu z Marxovo, čeprav učenjaško in kabinetsko abstraktno mislijo, kakor pa tisto, kar si vi predstavljate pod marksistično kritiko? Če bi v Sloveniji obstajala marksistična kritika, bi ne mogla drugega, kakor da udari po diktaturi, po kultu osebnosti, po odrekanju pravice do samoodločbe slovenskemu narodu, po zatiranju demokracije v partiji in zunaj nje, po samovolji politične policije, po razvrednotenju inteligence in hipervrednotenju birokracije, ki služi diktaturi? Kaj naj bi bil sicer smisel marksistične kritike?

Če nam torej marksistična kritika ne more pritrditi, tem slabše zanjo. S tem se razkrinka, oziroma se razkrinkajo tisti, ki govore o marksistični kritiki. Bolj pošteno bi bilo, če bi priznali, da so sami polni strahu, namesto da zahtevajo od nas, da ne govorimo resnice in ne povemo tistega, kar mislimo in kar vidimo.

Pravite, da bi mi ne govorili tako, če bi živeli »tam gori«. Čisto gotovo ne bi govorili tako, kajti cela desetletja življenja pod totalitarno diktaturo bi bila gotovo oblikovala tudi našega duha po svoje in ga upognila. Skoraj gotovo bi bila tudi nas prepričala, da je laž resnica. Vam se pa pozna, da ste živeli gori, ker ste, ne da bi se bili tega zavedali, tako zrasli s sistemom, da si ne znate več zamišljati niti lastnega niti narodovega življenja brez njega. Totalitarni sistem vam je oblikoval duha, že v letih otroštva in odraščanja, po malem, skoro neopazno, morda le s čisto rahlim pritiskom vsak dan. Totalitarizem je namreč prav to, da ne dopušča človeku izbire, alternativ in dvomov. Ne dopusti, da bi lahko človekov duh izbiral: sprejeti mora tisto resnico, ki mu jo vsiljuje režim. Zase hoče celega človeka. Prepričati ga hoče — in prej ali slej ga prepriča, ali pa tako utrudi, da ni več sposoben odpora — da je resnica samo tisto, kar trdi on preko svojih govorov, šol, tiska, radiotelevizije in literature. Res je, da se mu pri vseh to ne posreči popolnoma in med take prištevamo vas. So duhovi, ki so bolj odporni proti temu dolgotrajnemu pritisku kot drugi, predvsem zaradi bolj razvitega kritičnega čuta ali zaradi drugačne vzgoje v družini, vzgoje, ki je vsaj nekaj časa nevtralizirala vplive šole in propagande. Toda tudi tak duh postane prej ali slej utrujen, začne popuščati in dvomiti o sebi in svoji miselnosti, počasi začne sprejemati po kapljah mentaliteto režima in končno se znajde prepojen z njo, ne da bi vedel. še naprej ostane prepričan, da ne spada k sistemu, da se ni uklonil, a prej ali slej se izkaže, da je postal tudi on apatičen, da mu ni več toliko do resnice kot pa do tega, da bi si zagotovil mirno življenje ali kariero, začne istiti režim in domovino in začuti dolžnost, da začne iz patriotskega čuta ali zaradi »resnice« zagovarjati sistem in odbijati kritike nanj. Ne da bi se bil zavedel, si je dal natakniti očala in začenja gledati stvari tako, kakor hoče režim, čeprav si še ohrani kak odstotek ironične kritičnosti, ravno toliko, da lahko s tem pomiri svojo vest. Mnogim, premnogim se zgodi tako. Potem si pomirjajo zavest in tolažijo vest s tem, da pripovedujejo v zasebni družbi vice o diktatorju in njegovih najbližjih sodelavcih. že svoj čas se je vsa Nemčija na skrivaj hehljala ob neštetih vicih, ki so se začenjali: »Nekoč so šli Hitler, Göring in Goebels ...«, in vendar so isti ljudje, ki so z naslado pripovedovali te vice ali se jim hehljali, potem zvesto izpolnjevali vse, kar so tisti trije zahtevali od njih, in se dali tudi pobiti zanje, ali pa so oni na ukaz ubijali druge.

Ko se človek vda v tisto, kar je za režim edina resnica, in začne zanikati možnost vsake druge alternative ter vidi v drugih alternativah ne le nekaj napačnega, ampak celo nek greh, nesramnost, laž ali provokacijo — nekaj, s čimer ga »lomijo«, kot se je zareklo vam — se je s tem odrekel svobodi in se vdal v hlapčevstvo diktaturi. Odslej išče le še izgovore, da bi potešil svojo vest, in neprijetno mu je, če kdo zmoti mrtvo gladino njegovega duha s tem, da vrže vanjo kamen dvoma ali »provokacije« in ga tako spet sili k izbiri. Mogoče taki ljudje, ki so si s težavo priborili ta umetni mir, brez katerega jim ni mogoče živeti, bolj zamerijo tistim, ki jim ga motijo, kakor pa resnični, prepričani pristaši totalitarnega sistema, kajti ti ne pridejo v skušnjavo, da bi dvomili, in ne trpijo. Ravno zaradi tega ima Titova diktatura toliko vnetih zagovornikov celo med duhovniki in izobraženci, ki niso komunisti. Toda kadar sedimo v svobodnem svetu z njimi za mizo, imamo občutek, da sedimo ob živem mrtvecu. Ne le, da vemo, da bi se bal odgovoriti na kako iskreno vprašanje, še nas se polasti strah, da bi ga kaj vprašali, kar bi ga moglo vznemiriti ali prestrašiti, in tako prijazno klepetamo z njim o samih nevažnih, nevtralnih stvareh. V bistvu se nam smili in ta občutek je ponižujoč zanj in za nas.

Vi pravite: »Če bi kritizirali današnji sistem iz marksističnega zornega kota, bi bilo drugače, potem bi vas ljudje sprejeli.« Toda ljudje bi v resnici radi, da bi dali prav njihovemu oportunizmu, da jih ne bi silili k novim izbiram, ko pa so že sklenili premirje s svojo vestjo in si uredili položaj, kot se pravi. Zakaj bi spravljali v nevarnost svojo kariero, udobje ali celo prostost? Majhna, »marksistična« kritika, kakor si jo zamišljajo oni, ne more ogroziti teh njihovih pridobitev, torej bi jo dopustili. V bistvu bi morala namreč priznati, da imajo prav, šlo bi le za korekture, katerim bi mogli pritegniti in ki bi v bistvu le še izboljšale njihov položaj: imeli bi več svoboščin, več pravic, boljše gospodarstvo, več možnosti soodločanja ...

Samoupravljanje, ki vam je tako pri srcu in ki bi ga hoteli za vsako ceno ohraniti, je sistem, ki bo moral šele dokazati svojo sposobnost v razmerah svobodne konkurence. Če tega ne bo zmogel, ne bo prestal izpita. Vrednost neke ideje je treba preveriti v praksi, zaenkrat pa se drži samoupravljanje samo zato, ker se opira na totalitarni sistem in eno partijo. Ne zanikamo, da je morda v njem nekaj dobrega, in to dobro smo iskreno pripravljeni sprejeti; toda če to dobro ne gre v sklad s pluralistično demokracijo in svobodo slovenskega človeka in naroda, če ga je strah pred njuno svobodo, potem samoupravljavski sistem ni dober in ne sposoben življenja in tekmovanja.

Zakaj ste tako prepričani, da Slovenci, vzeti kot celota, kot narod, nočejo našega koncepta samostojne slovenske države in zahodne, pluralistične demokracije? Nekaj vaših meščanskih prijateljev in prijateljic v Ljubljani še ne predstavlja vse delavske, kmečke in intelektualne Slovenije. Niti cela Ljubljana ne predstavlja Slovenije. Poznamo na stotine slovenskih ljudi, ki odobravajo iz vsega srca naš koncept, in tudi vi jih poznate nekaj — ali ste vsaj slišali zanje — ki so bili obsojeni na dolga leta ječe, ker so se zavzemali za enake ali podobne ideje kot mi. In ti ljudje so spadali k najboljši slovenski intelektualni plasti, od Šolarja in Fabijana do Blažiča in Miklavčiča, da imenujemo samo nekatere, in niso bili osamljeni. Nedvomno imajo na svoji strani mnogo Slovencev. Samo svobodne volitve, samo svobodna izbira med Titovo diktaturo in našo demokratično alternativo bi pokazale, za koga je v resnici slovenski narod. Mi se takih volitev ne bojimo, celo zahtevamo jih. Boji pa se jih Brozov režim, zato jih ne bo nikoli dovolil, dokler se jim bo mogel izogniti. Njegova edina skrb je ta, kako bi odvrnil Slovence — in druge narode v državi — od misli, da bi zahtevali svobodne volitve. Zato jih trapi z najrazličnejšimi nadomestki, kot je npr. delegatski sistem, kar pa so vse prevare, ki so možne samo zato, ker se jih nihče ne upa označiti za takšne, čeprav to vsi vedo.

Zakaj mislite, da se ne da danes nič storiti? Ni drugega razloga za takšno mišljenje kot strah. Strah pa je nekaj ponižujočega in nemoralnega. Res je, da je masa danes otopljena, omamljena od kulta osebnosti, zaslepljena in prevarana od lažnih »resnic« in propagande, toda tisti, ki so sposobni spregledati, so vendarle dolžni nekaj storiti. To velja končno tudi za narod kot celoto. Težko bo opravičil pred lastno zgodovino svojo preveliko pasivnost, apatijo in strah. Ko bo enkrat svobodno zadihal, se bo tega sramoval. Toda masa ni osebnost. Treba bi bilo, da bi se našli posamezniki in skupine, intelektualna in moralna elita, ki bi dala vzgled in se pogumno in javno uprla laži in nasilju, kultu osebnosti in nemorali, ki se skriva za tem. Kdo brani mladim, da se ne bi nekega dne zbrali pred univerzo in priredili demonstracijo? Morda bi jih zaprli, morda pretepli. Toda na kolikih krajih sveta mladina danes demonstrira proti nasilnim režimom, se pretepa s policijo in se da vtakniti v luknjo! Ali je res slovenska mladina najbolj strahopetna ali morda najbolj zabita? Pot intelektualnega in političnega odpora so že nakazali ljudje, kot sta Blažič in Miklavčič. Sta ga tudi onadva po vašem »polomila«? Demonstracija proti cesti skozi univerzitetno četrt, ki jo omenjate, je bila pač demonstracija proti zgrešenemu urbanističnemu in birokratskemu posegu, ni pa je mogoče smatrati za demonstracijo proti diktaturi.

Samo s tem, da bi že zdaj študentovska mladina in zavednejši ter poštenejši del javnosti pokazala svojo obsodbo diktature in kulta osebnosti ter svoj odpor proti nasilju, bi lahko ne le preprečila vojaško diktaturo, ki bi sledila po Brozovi smrti, ampak bi morda povzročila tudi že popuščanje sedanje diktature in izsilila tako nasledstvo, ki bi jamčilo za demokratizacijo sistema in vsaj nakazalo pot v pluralizem. Čakanje pomeni pasivnost in nasledstvo bo v takem primeru prevzel pač nov uzurpator. Potem pa boste čakali, da bo spet tisti umrl, in tako naprej, pri čemer se lahko zgodi, da boste drseli in z vami ves slovenski narod v vedno hujše katastrofe, ki jih ne boste mogli odvrniti prav zato, ker niste imeli nikoli poguma, da bi začeli in vzeli svojo in narodno usodo v svoje lastne roke. Ne zanima nas beograjski »študentski list«, kajti kako naj list beograjskih študentov ustvarja politični program svobodobljubnemu slovenstvu in kroji slovensko narodno usodo? Za Slovence je važno, kaj misli *slovenska* študentovska mladina in kaj si upa pisati v svojem glasilu ali vsaj z barvo po zidovih ali na ciklostiliziranih letakih, kot smo jih trosili med okupacijo po ljubljanskih cestah. Težko verjamemo, da med vso slovensko mladino ni nikogar, ki bi si upal izraziti svojo misel in svojo željo po svobodi, po odrešitvi izpod diktature nasilja, laži in starosti.

(Dalje na 4 strani.)

zaliv

Trst - 1978, 3-4

Svobodna tribuna
Tržaški zvon

KRATKA SLOVENSKA SLAVISTIKA — 308 —

Dne 28. in 29. oktobra 1977 je bilo na Bledu strokovno zborovanje slovenskih slavistov. Zadevno gradivo je zdaj izšlo v povečani 6. številki revije Jezik in slovstvo.

»Razpravo podajamo v skrajšani obliki,« pravi uredništvo v uvodu. Dejansko pa bralec naleti na eno samo vpadljivo skrajšanje. Namreč magnetograma zdaj že pokojnega generala Jake Avšiča, ki je na Bledu — edini — načel vprašanje slovenščine v vojski. Znano je namreč, da je v JLA edini dopuščen jezik srbohrvaščina. Ali ne bi že iz pietete do generala, ki je na Bledu govoril že hudo bolan, Jezik in slovstvo objavilo celoten magnetogram? Končno je sam Tito 29. novembra 1943 v Jajcu obljubil Avšiču, da bo slovenščina ostala komandni jezik, kakor je bila med vojno.

Ne bi bilo Avšičevo argumentiranje tehtnejše kakor na primer zatrjevanje Brede Pogorelec, da je bil slovenski slavist nekoč eksponent meščanske prisile? Ali dokazovanje Slavka Kremenška, da se je slovenska inteligenca navduševala za zbiranje narodnega blaga v imenu slovenskega meščanstva?

We quote :"...

The Toronto Sun, Tuesday June 5, 1979

Pope's pilgrimage

Pope John Paul II's historic visit to Poland has enormous significance for religious believers in Communist countries. Yet there may be a greater message for the Christian Church in the West which, since the rise of Soviet power, has mostly abandoned brethern in the "forgotten nations."

Poland is a Communist country unlike the others. The Polish Church has more influence simply because Poles are, well, Poles! No Soviet invasion of Poland, whatever the pretext, would be as bloodless as, say, the Soviet invasion of Czechoslovakia. Poles are not Czechs and would fight.

Church people in the West tend to ignore Christians in Communist countries and turn instead to more chic causes, like promoting "social change" and "redistribution of wealth and political power" in the Third World.

The United Church, for example, seems committed to the nonsense that there is increasing freedom of religion in the USSR. The World Council of Churches rarely voices concern about religion in the USSR. Some Anglicans and Presbyterians think there are "humanitarian" lessons Christians can learn from Communist dictatorships!

There are an estimated 100 million in the USSR who are believers — about the same number there were in 1917, the year of Lenin's Bolshevik coup. Yet the number of working churches has shrunk from some 54,000 to 7,500. And the various religions have been thoroughly infiltrated by the KGB. Virtually every Soviet religious dignitary permitted to travel abroad and to make pronouncements has made compromises, or worse, with the KGB. Period.

The Soviet constitution makes a big deal of freedom of worship — and the freedom to conduct anti-religious propaganda. The church has no similar right to proselytize. In fact it is against the law to hold religious services anywhere but in a state-approved site. A five year sentence threatens any who hold religious services in, say, a private apartment, the woods, or who conduct Sunday school. Prison camps abound with Evangelical Baptists who follow their conscience.

Yet the Pope has gone into the lion's den with his message — not revolution, not violence, merely human dignity, courage, integrity, justice, freedom. It is one of the remarkable pilrimages of our time. For once the "forgotten nations" have been remembered. An act of courage and faith too often lacking in Christanity today.

POPE holds little girl in his arms as he stands in open car on way to monastery.

SAMOODLOČBA NARODOV

IZJAVE IN DEJANSKA IZVEDBA

Človek-poedinec in narod, kateremu po svojem gledanju in prepričanju organsko pripada, gresta v svoji rasti in zorenju skozi različne dobe, ki na svojstven način vplivajo in končno oblikujejo njun značaj in krepko podčrtavajo njune bistvene oznake in poteze.

Človek je rojen v najbolj naravni, najstarejši in najbolj izvirni človeški skupnosti, v družini, V družini najde zavetje, oporo in potrebne vsestranske življenjske pogoje za svojo telesno rast in duhovni razvoj. Kasneje se je družina v svoji naravno razširjeni sorodstveni skupnosti povezala v zadrugo, dalje zadruge v širšo skupnostimenovano pleme in končno so sorodna plemena spontano izrazila svoje skupne težnje in zavestna prizadevanja v širši povezavi v narodu. Razumljivo je, da gre ta rast naprej: povezavi sorodnih narodov, ali tudi ne, navadno slede večnarodne zveze in sodelovanje.

Popolnoma razumljivo torej je, da si na tej tisočletja dolgi poti vsaka človeška skupnost, predvsem to v veliki meri za narod, ustvari pri tem svojstvene vrednote, ki postanejo v teku časa zavesten regulator narodnega življenja, skupna last. Moč teh vrednot se z vsakim mladim rodom okrepi in išče predvsem takih zunanjih življenjskih pogojev, v katerih bo njihova neprestana vsestranska narodna organska rast našla zaščito, pobudo in upanje na nemoteno bodočnost. Te vrednote so v glavnem:

— narodni jezik,
— zakoreninjene, narodu svojstvene in zavestne navade,
— narodna zgodovina, književnost, kultura na splošno,
— versko prepričanje, vera kot urejevalec zasebnega in javnega življenja;
— osrednja narodna misel, ki s pomočjo krajevnega in pokrajinskega patriotizma spontano in neprisiljeno uravnava celotno narodno življenje;
— ozemlje, na katerem so vse te vrednote globoko zakoreninjene;
— dalje vedno živa skupna zavest, da je vse to last naroda;
— končno, splošna, vsenarodna pripravljenost braniti to skupno gledanje, te skupne narodne vrednote.

Ta narodna organska rast, skupna zavest, naroda ne izključuje od ostalih narodov in vodi v izolacijo, samozadostnost, pač pa ga navaja in takorekoč sili vsestransko povezavo in sodelovanje z ostalimi narodi predvsem pa z neposrednimi sosedi.

Pričakovati bi torej bilo, da bi tako dorasel narod imel končno vendarle pravico in priliko se sam odločiti ali za lastno državo, ki je vsekakor najbolj primerna za narodno rast, nemoten gospodarsko-politični in narodnokulturni razvoj; ali pa se, kot popolnoma samostojen, neodvisen in enakopraven narod, po predhodnem preudarku, svobodnem dogovoru in končnem pristanku, kot rezultat nemotenega in neprestanega, svobodnega demokratičnega narodnega političnega procesa, poveže z ostalimi narodi, prav tako svobodnimi in samostojnimi, v tako medsebojno državno pogodbeno povezavo, skupno večnarodno zvezo, imenovano konfederacijo, v kateri bo pogodbeno zavarovana vsestranska narodna rast in bodočnost.

V dvajsetem stoletju so v tem pogledu važne izvaje vodilnih državnikov in dalje ustanove listine mednarodno priznanih forumov, ki narodom izrecno priznavajo vrojeno naravno pravico do samoodločbe, do lastne države. V časovnem zaporedju so v tem pogledu važni naslednji zgodovinski dogodki:

W.T.WILSONOVI PREDLOGI

Predsednik ameriških držav, Woodrow Thomas Wilson, je v svojem zgodovinsko pomembnem govoru v kongresu 8. januarja 1918. med drugim poudaril tudi: "Ustanovi naj se splošno združenje (organizacija) narodov z namenom, da zajamči politično neodvisnost in teritorialno nedeljenost tako velikim kakor malim narodom!"

DRUŠTVO NARODOV

V ustanovni listini Društva narodov je jasno razvidna in poudarjena težnja po samoodločbi narodov. Samoodločba narodov pa je bila zaradi močnih imperialističnih spletk podvržena oportunističnemu mednarodnemu političnemu gradualizmu, ki je, poenostav jen vodil v:

1. neposredno, takojšno samoodločbo veljavna za vse politično zrele, a še vedno odvisne narode, ki so si v stanu sami oblikovati lastno usodo, svojo bodočnost.

2. posredno samoodločbo, začasno odgodena, mandatorna, ki je vključevala vse tiste narode in ljudstva, ki si sami še ne morejo iz kakršnih koli zgodovinskih razlogov ,upravljati in krojiti svoje lastne narodne usode.

Da se je posledično godila krivica mnogim narodom, ni potrebno posebej poudarjati, kajti zgodovina zadnjih pedeset let to očitno potrjuje.

ATLANTSKA LISTINA

Podpisnika Atlantske karte, Churchill in Roosevelt, sta 14. avgusta 1941. leta izrecno poudarila: ", da spoštujejo pravico vseh narodov, da si izbirajo obliko oblasti, pod katero bodo živeli, in da želijo, da bi suverene pravice in nezavisna oblast bila vrnjena vsem, katerim je bila s silo vzeta."

ZDRUŽENI NARODI

V splošnih določilih o namenu Združenih narodov je poudarjeno naslednje: Vsi narodi, vsa ljudstva, imajo pravico do samoodločbe! Oprti na to izrecno priznano pravico in dalje doživeto okrepljeni s tem prepričanjem, posledično sami odločajo o svoji politični, gospodarski, družbeni in kultur i bodočnosti, o svoji narodni usodi na splošno!

HELSINKI...

Čeprav mednarodni dogovori v Helsinkih, prvenstveno podčrtavajo, spoštovanje osnovnih človečanskih svoboščin, vendar je v 8. členu podpisanega dokumenta poleg enakosti in vrojene pravice do osnovnih svoboščin, izrecno poudarjena tudi samoodločba narodov.

• • • • •

Od samega teoretičnega priznanja in v omenjenih izvajah in ustanovnih listinah izrecno izražene in priznane vsem narodom, naravno dane pravice do samoodločbe, do lastne države, se v dejanski izvedbi te sicer bogate zamisli navadno zoperstavljajo številne ovire, ki pa so poenostavljene v glavnem trojne vrste:

POLITIČNI IMPERIALIZEM

Imperialistično kolonialna miselnost, ki vključuje tudi sedanji globalni komunistični imperializem, je vsebinsko preračunano zasnovana na tako imenovani teoriji moči, avantgardne, elitne miselnosti in političnega nasilja. Idejne osnove političnega imperializma pa je iskati enostransko poudarjenih, nejasnih, večkrat tudi napačnih različnih filozofskih gledanjih in sicer v:

1. političnem darvinizmu,
2. hegeljanskim dialektičnim idealizmu,
3. teoriji biološkega organizma,
4. pretiranem nacionalizmu,
5. borbenem rasizmu,
6. marksističnem materializmu s svojim eksemplaričnim pojmovanjem človeka, ki je, kot slep produkt življenjskega okolja podkrepljen z Lysenko-Pavlovimi navidezno znanstvenimi izsledki, imenovan tudi: homo sovieticus!
7. lingvistični nestrpnosti številčno močnejših narodov . . .

Politična agresivnost številčno močnejših narodov načrtno povzroča nestrpna politična zadržanja do malih narodov in je prav zato glavna ovira v njihovem prizadevanju in težavni borbi za samoodločbo in neodvisnost. Posledično so tudi naravne pravice narodnih manjšin, ki žive pod oblastjo močnejših narodov načrtno kršene in teptane. Obsojene so na asimilacijo, počasno umiranje, narodno smrt.

GOSPODARSKI IMPERIALIZEM

Začetke gospodarskega imperializma, v svoji primitivni obliki, najdemo že davnini, v dobi, ko so se ta ali ona nomadska plemena odločila in se za stalno naselila v krajih, navadno blizu rek in jezer, ter se začela ukvarjati s poljedeljstvom. Čeprav so bili ti začetki skromni, pridelki za preživljanje večkrat nezadostni, so jih vendarle sčasoma s pridobljenimi izkušnjami izboljšali, vedno več pridelali in polnili shrambe. Del presežka so navadno porabili za naslednjo setev, ostalo pa zamenjali pri bližnjih in dalnjih sosedih za stvari, ki jih sami niso imeli. Nomadska plemena pa, ki so se še v naprej pomikala iz kraja v kraj, iskala boljšo pašo za živino in sebe, in živela, kakor pravimo, iz "rok v usta", so oddaleč z zavistjo opazovala ta začetna cvetoča poljedeljska naselja in jih večkrat nenadoma obkolili, izropali in odšli. Sčasoma pa so to svojo taktiko spremenili: namesto vračanja in ropanja, so se ta agresivna nomadska plemena, ki so bila mnogo bolj gibčna, premakljiva, bojevita, navadno tudi močnejša, enostavno polastila teh začetnih miroljubnih poljedelskih naselij, ljudi zasužnjili in jih prisilili, da so se v naprej obdelovali polja, sami pa so se, kot novi gospodarji, preživljali iz bogatega presežka mnogoterih pridelkov, ki je vedno bolj rasel in se množil. Hinski vdor v Podonavje, naseljen s predniki Slovencev in drugih sorodnih slovanskih plemen, ta način osvajanja očito dokazuje.

Bistvo gospodarskega imperializma, gledan v luči zgodovine, je torej zasedba ozemlja, zasužnjenje in vsestransko izkoriščanje ljudi, naravnega bogastva, prilastitev pridelkov in vseh vrst dobrin, ki se na zasedanem ozemlju nahajajo, dalje vsa uprava in politična oblast. To izkoriščanje se je kasneje v zgodovini, v tej ali oni obliki, vsepovsod nadaljevalo vse do današnjih dni. Razlika je le v tem, da imamo danes namesto agresivnih nomadskih plemen mogočne države, mogočne mednarodne gospodarske organizacije in finančne ustanove. Kar služi dobičku, je vse dobrodošlo, dovoljeno. In da se ta cilj doseže, se morajo odstraniti vse ovire, tudi s silo, z vojno,če je potrebno. In če je med temi ovirami narod, se ga mora ukloniti, zasužnjiti, zdecimirati, in če je potrebno, tudi uničiti. (Armenci, Kurdi, . . . idr.)

IDEOLOŠKI IMPERIALIZEM

Odtenke ideološkega imperializma, v tej ali oni obliki,najdemo prav tako tudi že v preteklosti. Vendar je moč ideološkega imperializma, prišla prav do izraza postopoma šele koncem 18. in 19. stoletja, predvsem pa v 20. stoletju, ko se narodom proti lastni volji in prepričanju nasilno vsiljuje marksistično materialistična, komunistična ideologija, komunistična revolucija. Ta ideološki imperializem je to alen in totalitaren v polnem pomenu besede. Človek je samo še gola številka v mogočnem državnem kolosu, medel odsev kolektiva, vpoštevan le toliko v kolikor s svojo delavnostjo, navadno brez lastne iniciative, brez lastne miselnosti doprinese in koristi vsemogočni državi. Država je vse, človek, poedinec, prav nič! Novi "homo sovieticus" je brez najosnovnejših človečanskih pravic kot npr.: svoboda govora, svoboda misli, svoboda izražanja, svoboda združevanja, svoboda vere . . . . . itd., in kot tak, oropan na splošno vsakega človeškega dostojanstva. Poleg vsega tega je poteptana krščanska zamisel o človeku, namreč, da je sleherni človek enkratna odpodoba božja, edinstvena vrednota (mikrokozmos!), ki v primerjavi odtehta vse ostalo stvarstvo. Dalje tudi logično sledi, da ideološki imperializem, bolje rečeno, sodobno duhovno in telesno komunistično suženjstvo, dalje rasna nestrpnost in samovolja vseh mogočih desničarskih totalitarnih režimov, vključuje politični in gospodarski imperializem v taki meri, da je duhovna in politična svoboda človeka in posledično samoodločba narodov popolnoma zanikana in onemogočena.

Te tri vrste imperializmov ne najdemo v življenju osamljene, ločene, pač pa so tesno povezani, zliti v enoto sistematičnega izkoriščavanja, zatiranja, zasužnjenja, in se prav zato, ker večkrat delujejo v svetu pod videzom efektivnosti, napredka, znanosti, večkrat tudi zlaganega bratstva in humanosti (tipičen primer je ironija jugo-slovenskega bratstva s srbsko dominacijo na čelu!), največja ovira narodom, zlasti malim v njihovi borbi za svobodo in neodvisnost!

KAJ VSE SE DOGAJA Z NARODI ?

Da bo slika bolj jasna bom, kot tipičen primer, na kratko opisal položaj in usodo ponosnih Kurdov in Armencev. Njihova dežela Kurdistan, je zdaj razdeljena med Turčijo, Irak in Perzijo. Društvo narodov je po prvi svetovni vojni obljubilo Kurdom neodvisnost, lastno državo Kurdistan. Toda Turčija, pod vodstvom "Preporoditelja" bolje rečeno "morilca", zagrizanega nacionalista, Mustafa Kemal Ataturka, je ignorirala zahteve Društva narodov po kurdski in armenski neodvisnosti in v odgovor poklala nad milijon in pol Armencev in Kurdistancev.

Tako ustrahovane, brez vsakih narodnih pravic, je z lahkoto zasužnjila. Društvo narodov je nato 1925. leta dalo tudi Iraku mandat, da za dobo 25 let upravlja južni Kurdistan, kot popolnoma avtonomno provinco. Kaj se je zgodilo? Irak se je polastil Kurdistana, prezrl zahtevano avtonomijo in prav tako kot Turčija zasužnjil Kurde. In vendar predstavljajo Kurdi v Iraku več kot ena četrtina vsega prebivalstva — 9 milijonov! Podobno usodo preživljajo zdecimirani in razseljeni Kurdi v Perziji. Položaj je obupen! Vendar se Kurdi bore z orožjem za svojo svobodo že nad pol stoletja. Mednarodne ustanove se ne zmenijo za njihovo usodo. Kurdi imajo star pregovor, ki nazorno podaja njihovo žalostno usodo: "Kurd nima na svetu prijatelja!" Iraška država trmasto vztraja na stališču, da je to njena interna zadeva in da se zato Združeni narodi nimajo pravice umešavati. In ker je iraška država poleg tega bogata na olju, se ji zato ni treba bati, da bi Združeni narodi posvetili Kurdom in Armencem in drugim zatiranim narodom toliko pozornosti, kot jo posvečajo npr. Palestincem. Kurdi se še vedno bore! Nad deset tisoč Kurdov gverilcev je še vedno v gorah, pripravljeni na žrtve vse dotlej, dokler ne osvobode svojega narodnega ozemlja, ki je zdaj razdeljen med Turčijo, Perzijo in Irak.

ARMENCI

Podobno kot Kurdom se godi Armencem. Malo je narodov, ki bi toliko trpeli kot Armenci. Njihova zgodovina je prepletena z mučeništvom. Zagrizeni turški nacionalisti, med njimi poznejši predsednik, "preporoditelj" Turčije, Mustafa Kemal Ataturk, so jih množično morili. V samem Konstantinoplu so 24. aprila 1915., ponoči odvekli in pobili nad tristo armenskih političnih, verskih in kulturnih voditeljev. Temu nenadnemu nočnemu poboju je sledila tri dolga leta trajajoče sistematične klanje, v katerem so Turki poklali milijon in pol Armencev. Vendar Armenci niso klonili. Zbrali so poslednje moči in v zgodovinski bitki v Sardarabadu 24. maja 1918., premagali številčno močnejše Turke in oklicali neodvisno armensko republiko. Ironija! Zapadni zavezniki so stali ob strani in dopustili, da je svobodna Armenija bila leta 1920 ponovno bičana in razdeljena med Turčijo in sovjetsko Rusijo.

Podobno usodo preživljajo številni narodi v Sovjetski zvezi in Tibetanci v komunistični Kitajski. Kdo pozna usodo Makedoncev v kraju Želevo in drugih krajih v severni grški provinci imenovani Makedonija? Mnoga afriška plemena, kot npr.: Ibo, Akoli, ...idr., prebivalci v južnem Sudanu so preganjeni in v sled neprestanega nasilja zapisani smrti. Dalje usoda Indijancev v južni in severni Ameriki; Deni Eskimi in Indijanci v Kanadi; Slovenci in Hrvatje v Avstriji, Italiji in Madžarski; Kvibečani v Kanadi; Palestinci v sedanjem Izraelu. Število preganjenih je veliko, trplenje nepopisno!

Za mnoge male narode v svetu pa je, žal, danes samoodločba samo še poslednji odmev osamljenega ponesrečenca v zasneženih gorah, ki ga nobena živa duša na svetu nič več ne sliši, in večkrat tudi ne mora slišati in ki prav zato zaman pričakuje pomoči; samo še sled sence nekdanje slave, ponosa, žilavosti in polnosti narodnega življenja; samo še ugašajoči plamen mogočnih narodnih kresnih ognjev; poslednja poroga,

Iniciativa

(DALJE S 3. STRANI.)

Ne izključujemo vloge ZKS v osvobodilnem procesu, ampak smo celo trdno prepričani, da je njena sveta dolžnost, da se končno zgane in kot edina organizirana politična stranka v Sloveniji prva nekaj stori v tem smislu. Veliko vlogo bi lahko igrala tudi Socialistična zveza, toda ne moremo verjeti, da bi bila tega sposobna pod vodstvom ljudi tipa Beno Zupančič ali Ribičič. Taki ljudje so zavore, ne pa sprožilci.

Evrokomunizem je za sedaj in bo gotovo tudi ostal gola abstrakcija, ideje komunistov, ki niso na oblasti, pa bi se je radi polastili. Treba bi bilo šele videti, če bi ti ljudje ostali pri svojih idejah tudi, ko bi bili na oblasti, ali če bi jih drugi, njihovi lastni partijski tovariši, pustili na oblasti. Dozdaj se je še vsak komunistični režim izrodil takorekoč v hipu in avtomatično v totalitarno diktaturo, kakor hitro je prevzel oblast, kar pomeni, da nosi komunizem kliko totalitarne diktature že v sebi. Tako izroditev v diktaturo lahko prepreči samo pluralistični sistem, svobodni sistem več strank, toda če pride komunizem na oblast tudi bolj ali manj legalno kot na Češkoslovaškem, je njegova prva skrb, da uniči večstrankarski sistem in onemogoči svobodne volitve ter izbiro med več alternativami in sploh vsakršno opozicijo. Zato ni mogoče verjeti, da bi bil možen kak evrokomunizem ravno v Sloveniji oziroma v Jugoslaviji. Sicer pa je stvar ZKS ali ZKJ, da dokaže, da je možen. Naj se tisti v CK, na katere namigujete, vendar že zganejo! Ali se ti nekdanji revolucionarji res tako zelo bojijo 87-letnika?

Recimo, da bi bilo v Sloveniji med desetimi strankami res devet levih, kot pravite, hoteč reči, da je devet desetin ljudi za levico, za socializem ali komunizem, česar pa ne verjamemo, kajti menimo, da sodite vso Slovenijo le po svojem okolju. Toda tista deseta stranka, ki ne bi bila leva, bi morala uživati popolno prostost delovanja in prav tako bi morala biti zajamčena svoboda ustanavljanja novih strank, enajste, dvanajste, trinajste, če bi se komu zahotele. Prav tako je lahko res, kot zatrjujete, da ljudje v Sloveniji nočejo niti slišati o kakem »Siju slovenske svobode« in skupini okrog nje. Tudi mi se ne strinjamo z raznimi njegovimi idejami, kar se je že pokazalo v polemikah. Toda v demokratičnem pluralističnem sistemu mora imeti tudi »Sij«, bodisi kot stranka bodisi kot idejna skupina ali glasilo, popolno svobodo delovanja in nastopanja. Če bi tega ne bilo, bi ne bilo svobode niti za druge. Če trdite, da ste za pluralistično svobodo, potem morate zagovarjati tudi svobodo za »Sij«, pa naj ste osebno še tako sovražno razpoloženi do njegove ideologije. V pluralističnem sistemu mora imeti vsaka stranka, vsaka politična in idejna skupina popolno pravico do izražanja lastnega mnenja, do kritike in delovanja, dokler se drži zakonov in ne teži po zrušenju demokratičnega reda in sožitja. Kdor ni pripravljen pristati na to, ni demokrat. V mislih ima neko novo diktaturo, ki bi morda ne bila nič boljša, kakor so bile prejšnje.

Sumim, da sovraštvo, ki ga izraža toliko ljudi v Sloveniji do »begunskih« političnih skupin, glasil in konceptov, sploh ni plod lastnega premisleka in politične presoje, ampak režimske propagande, ki se boji »begunskih« idej. Vsi totalitarni sistemi in vse diktature smrtno sovražijo politične begunce. Hitlerjev režim jim je vzel državljanstvo in se maščeval nad njihovimi sorodniki, Mussolinijev je pošiljal za njimi morilce od tajne policije in tako delajo sovjetski, bolgarski, jugoslovanski in drugi totalitarni sistemi in diktature vseh vrst, od maroške do čilske. To vaše sovraštvo do »begunskih« konceptov je tembolj nelogično, ker njihovih konceptov v bistvu sploh ne poznate, saj ne berete njihovih glasil, ki so v Jugoslaviji prepovedana. Če bi že hoteli pokazati, da jih odklanjate, bi bilo logično, da bi jih skušali politično zavrniti, to se pravi, v polemiki, s tem da bi bodisi njim samim pošiljali dopise, v katerih bi jim skušali dokazati, da se motijo, in jih pripraviti h kakemu konceptu, ki je po vašem pravilnejši in naprednejši, ali da bi v režimskem tisku skušali sprožiti in izsiliti polemiko z njimi. Toda ne storite ne enega ne drugega, iz česar lahko sklepamo, da je vaše »sovraštvo« do »Sija« in drugih takih skupin umetno. Kakor hitro bi zmanjkalo totalitarnega sistema, ki blati begunce in ščuva proti njim, bi skopnelo tudi vaše sovraštvo in bi čisto mirno in omikano prenašali v okviru slovenskega demokratičnega pluralizma tudi take ideje, ne da bi si grenili življenje zaradi njih. To velja tako za vas kot za vse druge, tudi za mlade. Ideje bi se kalile in brusile le v svobodni tekmi.

Menimo tudi, da lahko vzgajamo slovenske ljudi k narodni zavednosti predvsem s tem, da postavljamo pred nje jasne in konkretne politične cilje, da jim ustvarjamo demokratično alternativo in da jih skušamo pripraviti k temu, da bi razmišljali in se odločili; da ne bi več uspavali svoje zavesti, se dali poneumljati in sklepali kompromise s svojo vestjo. Če ne bo tega, ne bodo slovenski ljudje nikoli postali zavedni, posebno še, če bi kar naprej stregli njihovemu oportunizmu in jemali njihovo strahopetnost in neodgovornost ter moralno pokvarjenost za stvar, do katere je treba biti obziren. Ne, do tega ne mislimo biti in ne bomo nikoli obzirni. Do tega je lahko obziren sedanji režim, ker mu to prija. Treba jih je vzdramiti s šokom. Za drugačno taktiko tudi ni več časa. Nove usodne odločitve so morda že bliže, kot si mislimo. In vse dosedanje nesreče so zadele naš narod prav zato, ker ni imel izdelanih alternativ, ki bi mu bile pokazale pot v usodnih urah odločitev. Naši politiki niso nikdar vedeli, kaj storiti, kako se odločiti. Ko pa bo spet nastopila ura usodne odločitve, pa ne bodo mogli reči, da ne vedo, kaj storiti, ali si potem iskati opravičil, če jo bodo zamudili. Saj danes jih glasno opozarjamo in jim kažemo cilj: samostojna slovenska država in svobodna, pluralistična slovenska družba, ki bo sama preko svojih najvišjih predstavniških teles odločala o tem, v kakšnih razmerah in v kakšnem gospodarskem in socialnem sistemu hoče živeti! Lepšega in vrednejšega cilja ni in ga ne more biti ne za slovenski ne za noben drug narod.

Omenili ste primer Španije. Španija se je res na zunaj demokratizirala šele po Francovi smrti, toda svojo demokratizacijo je začela pripravljati že leta prej s pogumnimi stavkami ilegalnih sindikatov, z ilegalnimi političnimi strankami, s posluhom ljudstva za kritike in programe begunskih političnih skupin, z odločnimi demonstracijami mladine in z jasno izraženimi zahtevami Kataloncev in Baskov po avtonomiji ali celo neodvisnosti. To je potegnilo javnost za seboj in prisililo Francov režim, da je začel popuščati, ko je bil Franco še živ. Razen tega sta bila še dva dejavnika, ki sta pripravljala demokratizacijo in bila njena poroka: španska Cerkev in prestolonaslednik Juan Carlos. Takih dveh dejavnikov pa v Jugoslaviji ni. Cerkev v Sloveniji je preveč zastrašena in oportunistična, vsaj kar zadeva nekatere škofe (na srečo je še kakšna izjema), »prestolonaslednika« pa ni. Franco je storil tisto, kar bi storil predsednik Josip Broz, če bi zagotovil oblast po svoji smrti Djilasu, Tripalu ali Kavčiču. Toda tega seveda ne bo storil, v tem pogledu ne vzdrži primerjave s Francom, katerega je sicer v marsičem posnemal.

Posebej glede lojalnosti ljubljanskega škofa, ki ste ga najbrž imeli v mislih, do današnjega režima pa bi lahko pristavili, da so ljubljanski knezoškofi žal vedno kazali pretirano lojalnost do vseh obstoječih držav in režimov, tako do cesarskega Dunaja kot do monarhičnega in danes titovskega Beograda. Ista tradicija pretirane lojalnosti je med okupacijo zapeljala škofa Rožmana do napačnih korakov, ki so drago stali njega in vso slovensko Cerkev. Zato nam politične lojalnosti in kratkovidnosti nekaterih škofov ne morete postavljati za merilo pravega odnosa do Brozovega režima. Nedvomno se bo kak naslednik današnjega ljubljanskega škofa moral nekoč opravičevati pred slovensko zgodovino za današnji oportunizem slovenske cerkvene hierarhije, posebno ljubljanske, ki bi morala iz slovenske prestolnice dajati vsem vzgled trdnosti in odločnosti. S takim oportunizmom so dajali škofje tudi vse prej kot dober vzgled duhovščini, zato je bilo med slovensko duhovščino sicer vedno veliko smisla za organizacijo, politiko, zadružništvo, gospodarstvo, gradbeništvo, prosvetarstvo, časnikarstvo in literarno delovanje, pa malo za junaško svetništvo in za požrtvovalen, socialno in demokratično čuteč slovenski patriotizem. Vse preveč je tudi danes slovenskih duhovnikov, ki postavljajo lojalnost do nekdanjega ali sedanjega jugoslovanskega režima nad slovensko patriotično dolžnost, dasi nihče ne zahteva od njih, da bi postali aktivisti gibanja za slovensko državo. A njihovo pretirano ograjevanje od težkega boja za svobodo in državo slovenškega naroda jim gotovo ni v čast. Zato se torej ne moremo ravnati po vzgledu slovenskih škofov.

Kar pa zadeva vaše besede, da si delamo iluzije, bi omenili samo to: Primož Trubar je imel poleg sebe samo nekaj mož in je moral delovati v begunstvu; Žiga Zois je imel okrog sebe samo ozek »krog«; France Prešeren je imel samo par prijateljev, ki so ga razumeli in spodbujali; program o Zedinjeni Sloveniji in slovenskem kraljestvu je nastal leta 1848 v ozkem krogu slovenskih študentov na Dunaju; vsa slovenska moderna je izšla v bistvu iz vlažne in zatohle Cukrarne; a kaj bi bila slovenska politična in literarna zgodovina brez teh skupinic? In končno se je, kot vemo, tudi ustanovnega sestanka KPS na Čebinah udeležilo le kakih deset ljudi ali tako nekako. Iluzije si torej dela, kdor podcenjuje moč idej in silo duha, ki veje, koder hoče, in udari kot strela tudi tam, kjer se to najmanj pričakuje.

Zato pa: ne čakanje, ne oportunizem, potrebna sta pogum in iniciativa.

PROSIMO, POPRAVNAJTE NAROČNINO!

SAMOODLOČBA NARODOV

milostni strel močnejšega; največja ironija 20. stoletja! Zapisani so počasnemu narodnemu umiranju, nasilni in načrtni asimilaciji, narodni smrti!

KJE SMO SLOVENCI IN KAKŠNA JE NAŠA USODA ?

Prepričan sem, da sak Slovenec več ali manj ve, oziroma bi vsaj moral vedeti, k kšna je slovenska zgodovina. Na kratko povzeto: Bili smo svobodni in "pod svobodnim soncem" živeli v svobodni državi Karantaniji. Zgodovinski viri jasno pričajo, da so našo državo imenovano Karantanijo, priznavali tudi neprijazni sosedje. Že v tej dobi smo Slovenci v medsebojnih odnosih demokratično ravnali in s tem zavestnim ravnanjem položili trdne temelje slovenskemu demokratičnemu političnemu procesu, slovenskemu demokratičnemu življenju. Zdi se mi umestno, da v tej zvezi poudarim neizpodbitno dejstvo, namreč, da so sedanji slovenski komunistični tirani po končani drugi svetovni vojni ta, v slovenski miselnosti ukoreninjen slovenski demokratični politični proces, ki je neobhodno potreben za vsestransko narodno rast in razmah, prekinili in uvedli komunistično diktaturo. Zaradi bojevitih, številčno močnejših sosedov, smo poslednično izgubili državno neodvisnost, svojo državo. Bili smo nato podjarmljeni in živeli tisoč let in čez pod tujci in vsled tega izgubili ogromno narodnega ozemlja. Po prvi svetovni vojni smo izgubili zibelko slovenskega domovja, lepo Koroško. Zakaj? Izbira je bila med Jugo-Slavijo, ki so Slovenci na Koroškem poznali le po surovem obnašanju objestnih srbskih vojaških oddelkov in Avstrijo,ne pa kar bi moralo biti: izbira med svobodno, neodvisno Slovenijo in Avstrijo. Prepričan sem, da bi plebescit izpadel, v našo, slovensko korist. Koroška bi bila tako že nad petdeset let slovenska dežela in bi kot nekoč v zgodovini vršila med Slovenci, kulturno poslanstvo.

Izgubili smo prav tako našo Primorsko in del Prekmurja. V bivši kraljevi Jugo-Slaviji so nam bile skorajda odvzete vse značilne lastnosti slovenskega naroda in bili zaradi srbske dominacije in diktature administrativno potisnjeni na centralistični nivo upravne dravske banovine brez kakršnih koli narodnih pravic. Razsulu bivše kraljeve Jugo-Slavije je sledila trojna sovražna okupacija in dalje po dvaindvajsetim juniju 1941. leta pa slovenskemu narodu po Kominterni vsiljeno inscinirana še krvava komunistična revolucija. Po končani drugi svetovni vojni smo Slovenci upravičeno pričakovali, da bo Slovenija osvobojena, ozemeljsko združena in končno vendarle svobodna, pa smo zaradi komunističnega množičnega pokola, trinajst tisoc razoroženih, vrnjenih slovenskih domobrancev, resničnih borcev za slovensko narodno svobodo in zanikanja slovenskemu narodu osnovih človečanskih pravic in svoboščin, zopet izgubili Koroško, precejšen del slovenskega Primorja in del Prekmurja. Zameljsko okrnjena Slovenija pa se je znašla z na zunaj sicer zvenečim a vsebinsko praznim republiškim naslovom v komunističnem suženjstvu Tito-Slavije.

Danes smo Slovenci žrtve srbske dominacije in komunističnega sužejnstva, ki tesno sodelujeta. Danes smo Slovenci žrtve načrtnega naseljevanja srbsko-bosanskega življa v Sloveniji in živa priča načrtnega ustvarjanja Like v Sloveniji. Znan je velesrbski načrt o naselitvi tisoče Srbov v naših obmejnih krajih Krasa na Primorskem, ki bi bili pod beograjsko centralno upravo.

Slovenski komunistični trinogi o tem molčijo in ne podvzamejo nobenega koraka, da bi zaščitili pravice slovenskega naroda.

Da smo bili Slovenci v dalnji in bližnji preteklosti pa vse do danes, pričensi s hunskim vpadom, frankovsko-germansko nadvlado, v bivši kraljevi Jugo-Slaviji in sedanji Tito-Slaviji, žrtve političnega, ekonomskega in ideološkega imperializma, je več kot jasno in to neizpodbitno dejstvo uvidevajo in priznavajo tudi tujci, dobri poznavalci naše preteklosti in krute sedanjosti. Prisluhnimo kaj Viktor Meier, dolgoletni dopisnik Neue Zürcher Zeitung v Jugoslaviji, sodi o sedanji slovenski usodi v Tito-Slaviji: "Slovenci so verjetno edini evropski narod, ki ne samo, da ni bil dele˘en ameriške gospodarske pomoči, ampak je poleg tega bil tudi oropan svojih lastnih gospodarskih virov."

Iz povedanega, se vsak resno misleč Slovenec brez ozira k e živi in ki mu je mar bodočnost slovenskega naroda, lahko sam napravi zaključke.

Čas je že, da enkrat vendarle zavestno prerastemo "narod upognjenih hlapcev" postanemo na naši slovenski zemlji sami gospodarji in da si v bodoče v sodelovanju z našimi sosedi sami krojimo in vsestransko oblikujemo našo narodno rast, našo narodno usodo.

Kot narod živimo Slovenci na važnem prehodnem ozemlju. Vlogo posrednika med germanskim, romanskim in slovanskim življem, bomo mogli izpolnjevati le tedaj, če bomo na svoji zemlji sami gospodarili in živeli v lastni slovenski državi. S tem bodo tudi slovenske narodne manjšine v Italiji, Avstriji in Madžarskem imele v svobodni slovenski državi resničnega in najbolj uspešnega zagovornika v njihovih upravičenih, a teptanih narodnih manjšinskih pravicah.

Po smrti Dr. Antona Korošca, Dr. Franca Kulovca, Dr. Marka Natlačena in profesorja Lamberta Ehrlicha je v slovenskem narodnem političnem življenju, med drugo svetovno vojno, sovražno okupacijo in vsiljeno komunistično revolucijo, nastala praznina, popolna politična nejasnost, malodušje, skrajni oportunizem, neodločnost in se je v usodni slovenski politično družbeni zgodovinski prelomnici, posledično vsa slovenska politična delavnost, bolje rečeno nedelavnost, dejansko omejevala le na kratkoročno "reševanje, kar se rašiti da!"

Edini Slovenec, ki je pravilno dojel slovensko problematiko, usodno slovensko družbeno-politično zgodovinsko prelomnico, je jasno in neustrašeno začrtal v svojem "Višarskem slovenskem programu" pot slovenskemu narodu je bil nepolitik, svetniško živeči duhovnik, iskren prijatelj zapostavljenih in brezpravnih, neustrašeni branilec slovenskih meja, predvsem naše Koroške, na mirovni konferenci po prvi svetovni vojni v Parizu, umorjeni univerzitetni profesor Dr. Lambert Ehrlich.

Pokojni profesor L. Ehrlich, obogaten in opogumljen z britkimi izkušnjami dveh svetovnih vojn, je že v prvih dneh usodne nacifašistične okupacije, takoj v začetku, to se pravi, v času, ko so slovenski komunisti v soglasju z nenapadalno pogodbo med Hitlerjevo Nemčijo in Stalinovo komunistično Rusijo, izdajalsko sodelovali z nacifašistično tiranijo, predlagal takratnemu slovenskemu političnemu vodstvu konkretne predloge in času primeren slovenski politični program z ilegalno vlado in podtalnim osvobodilnim gibanjem.

Žal, da medvojno uradno slovensko protikomunistično politično vodstvo ni razumelo ne pomena dalekovidnih konstruktivnih besed pokojnega Dr. Antona Korošca, ne logične poveza˘e z jasno začrtanim Ehrlihovim slovenskim programom.

Razumeli pa so ga in zbali hkrati slovenski komunisti, ki so videli v pol ičnem programu prof. L. Ehrlicha prav zaradi njegove jasnosti in odločnosti, božji in slovenski stvari vdanega iskrenega borca, svojega največjega, najmočnejšega. nasprotnika. Zakaj? Uresničenje Ehrlichovega "Višarskega slovenskega programa" bi odvzelo slovenskim komunistom že takoj v začetku sovražne okupacije vsako legitimacijo in pravico predstavljati slovenski narod doma in v svetu! In prav tega so se slovenski komunisti ustrašili in zbali. Zato so ga 26. maja 1942. leta, ko se je po končani sveti maši v Cirilovem domu vračal na s oje stanovanje, ustrelili na Streliški ulici. Smrtno zadet se je zgrudil tudi njegov spremljevalec, mašni strežnik, akademik Viktor Rojc.

Vendarle pot je nakazana, potrjena s krvjo trinajst tisoč vrnjenih in poklanih iskrenih borcev za svobodo slovenskega naroda-slovenskih domobrancev, poleg tisoče drugih nedolžnih žrtev in dalje po ne majhni zaslugi predvojnega, medvojnega in podvojnega Slomškovega dijaškega rodu, zdaj že tudi utrta in sprejeta, kot osnova konstruktivne politične alternative sedanji komunistični tiraniji.

Vedno več Slovencev doma, v zamejstvu in po svetu uvideva o pravilnosti bogate in iskrene slovenske narodne politične Ehrlichove zamisli.

Samoodločbo, neodvisnost, svobodo, si morajo priboriti prizadeti narodi sami in med temi smo tudi mi Slovenci!

Prvi pogoj za uresničitev resnične narodne svobode je v vzpostavitvi in oživitvi slovenskega narodnega demokratičnega političnega procesa, ki bo zopet cenil, upošteval vsakega Slovenca, vse skupine, slovenski narod v celoti.

S tem ravnanjem bomo zadali smrtni udarec sumničenju, strahovanju in terorju, s katerim se sedanji komunistični oblastniki drže na oblasti in zopet ustvarili in poživili medsebojno spoštovanje, sosedsko prijateljstvo in neobhodno potrebno zaupanje vase.

Le s takim ravnanjem, vrednim zavednega in svobodnega človeka, ki ve kdaj in kako zastaviti korak in besedo, se bodo izpolnile pomembne besede velikega Slovenca Dr. Antona Korošca: "Pot slovenskega naroda se šele začenja; ne proti zatonu, ampak proti soncu, z vero v Boga in samega sebe!"

Ta dinamična, vedno aktualna politična oporoka velikega in dalekovidnega Slovenca je osnova, potrebna politična širina v političnem slovenskem demokratičnem procesu, ki je edini v stanu združiti Slovence v domovini, zamejstvu in zdomstvu v skupnem prizadevanju, ki nas bo končno privedla v pravičnejšo in lepšo slovensko bodočnost.

V tako bodočnost torej, v kateri bo slovenski narod končno vendarle zaživel v svobodi prost vsake dominacije, vsakega izkoriščanja, vsakega ustrahovanja, vsakega suženjstva, tudi sedanjega komunističnega!

Luka Dolenjc

LISTINA O OTROKOVIH PRAVICAH

BESEDILO te znamenite listine je Glavna skupščina Združenih narodov sprejela na 14. splošnem zasedanju, dne 20. novembra 1959. Ponovno ga je potrdila druga mednarodna konferenca o človekovih pravicah, ki je zasedala leta 1968 v Teheranu. Tu ga priobčujemo v celoti:

UPOŠTEVAJOČ, da so ljudstva Združenih narodov v Ustanovni listini potrdila svojo vero v temeljne pravice človeka in v dostojanstvo ter vrednost človeške osebe, da so tudi izpovedala svojo pripravljenost delati za socialni napredek in za vzpostavitev boljših življenjskih pogojev v večji svobodi;

upoštevajoč, da so Združeni narodi v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah razglasili, da morejo vsi uživati vse pravice in vse svoboščine, ki so v njej naštete, brez kakršnega koli razločevanja, posebno po barvi kože, po spolu, jeziku, veri, političnem ali drugačnem prepričanju, po narodnih ali družbenih razmerah, po gospodarskih razmerah, po rojstvu ali po kakršni koli drugi okoliščini;

upoštevajoč, da otrok zaradi svoje telesne in razumske nezrelosti potrebuje posebno varstvo in skrb ter vključno primerno pravno zaščito — tako pred rojstvom kakor po njem;

upoštevajoč, da nujnost takega posebnega varstva omenja že Deklaracija o pravicah otroka iz leta 1924 in je bila priznana tudi v Splošni deklaraciji o člavekovih pravicah kakor tudi v statutih posebnih ustanov in mednarodnih organizacij, ki skrbijo za blaginjo otrok;

upoštevajoč, da ima človeštvo dolžnost dati otrokom najboljše, kar premore,

glavna skupščina Združenih narodov

razglaša tole DEKLARACIJO O PRAVICAH OTROKA, da bi imel srečno otroštvo in da bi mogel, v svojo korist in v korist celotne družbe, uživati vse pravice in svoboščine, ki so v njej naštete; vabi starše, može in žene kot posameznike, kakor tudi organizacije, ki nimajo vladnega značaja, krajevne oblasti in državne vlade, de te pravice priznajo ter zagotovijo njihovo spoštovanje z zakonskimi ukrepi in drugimi merami, ki naj se uvajajo postopoma za uveljavitev naslednjih načel:

PRVO NAČELO: Otroku gredo vse pravice, ki jih navaja ta Deklaracija. Pravice morajo biti priznane vsem otrokom in brez razločevanja ali zapostavljanja na podlagi rase, barve kože, spola, jezika, vere, političnega ali kakršnega koli drugega prepričanja, narodnostnega ali družbenega izvora, gospodarskih pogojev, rojstva ali kakršnih koli drugih pogojev, pa naj se nanašajo na samega otroka ali na njegovo družino.

DRUGO NAČELO: Otrok mora biti deležen posebnega varstva. Z zakonom ali po drugih ukrepih mu je treba omogočiti, da se bo v svobodi in dostojanstvu zdravo in normalno razvijal telesno, duševno, nravno, versko in družbeno. V zakonih, sprejetih za varstvo otroka, naj bo otrokova korist poglavitno vodilo.

TRETJE NAČELO: Že od rojstva mora imeti otrok pravico do imena in narodnosti (državljanstva).

ČETRTO NAČELO: Otrok mora uživati vse ugodnosti socialnega varstva. Imeti mora pravico do življenja in razvoja v zdravih okoliščinah. Zato je treba njemu in njegovi materi zagotoviti posebno nego in varstvo. Skrbeti je treba zanj in njegovo mater že pred porodom. Otrok ima pravico do ustrezne prehrane, stanovanja, razvedrila in zdravniške nege.

PETO NAČELO: Otrok, ki je telesno ali duševno prizadet ali družbeno težko prilagodljiv, ima pravico do posebne oskrbe, vzgoje in zdravljenja, ki ga narekuje njegovo stanje ali njegov položaj.

ŠESTO NAČELO: Za popoln in skladen razvoj osebnosti sta otroku potrebna ljubezen in razumevanje. Kolikor je le mogoče, naj odrašča v skrbi in odgovornosti staršev in v vsakem primeru v vzdušju materialne in moralne varnosti. Le v izrednih okoliščinah je lahko otrok v najnežnejši dobi ločen od svoje matere. Družba in organi javne oblasti imajo posebno dolžnost skrbeti za otroka brez družine ali brez sredstev za preživljanje. Za vzdrževanje otrok v številnih družinah je zaželena denarna podpora in sploh pomoč državnih oblasti.

SEDMO NAČELO: Otrok ima pravico do izobrazbe, ki naj bo vsaj na stopnji osnovne šole brezplačna in obvezna. Deležen naj bo vzgoje, ki bo razvijala njegovo splošno kulturno raven in ga usposobila, da na osnovi enakih možnosti razvija svoje sposobnosti in zmožnosti za lastno presojo ter čut moralne in socialne odgovornosti, da bo lahko postal koristen član človeške družbe.

Prednostna korist otroka mora voditi tiste, ki so odgovorni za njegovo vzgojo in izobraževanje. Ta odgovornost zadeva najprej njegove starše.

Otroku moramo preskrbeti igro in razvedrilo, katerih namen je prav tako vzgojni. Družba in javne oblasti naj si prizadevajo, da bodo otroci lahko kar najbolj uživali te pravice.

OSMO NAČELO: V vseh okoliščinah mora biti otrok med prvimi deležen varstva in pomoči.

DEVETO NAČELO: Otroka je trba zavarovati pred vsemi vrstami zanemarjanja, okrutnosti in izkoriščanja. V nobenem primeru ne more biti predmet trgovanja.

Otrok ne sme biti vključen v delo, dokler ne doseže primerne starosti. V nobenem primeru ga ne smemo prisiliti ali mu dovoliti, da bi delal v poklicu ali opravljal tako delo, ki bi škodilo njegovemu zdravju ali zaviralo njegov telesni, umski in nravni razvoj.

DESETO NAČELO: Otroka je treba zavarovati pred običaji in navadami, ki pospešujejo rasno, versko ali katero koli drugo vrsto zapostavljanja (diskriminacije). Vzgajati ga je treba v duhu razumevanja, strpnosti, prijateljstva med narodi, miru in občega bratstva ter v zavesti, naj bodo vse njegove sile in njegova nadarjenost v službi človeštva.

MEDNARODNO LETO OTROKA

Misli, Januar 1979

Ta znamenita listina OZN bo to leto znova in znova imenovana, tiskana v celoti ali posameznih točkah v kdo ve koliko jezikih. Mnogo predavanj se bo sukalo okrog nje in skušalo osvetliti praktično stran izvajanja teh čudovitih točk. Ta praktična stran je po toliko letih obstoja listine še kaj mračna — in prav v to bi rada Organizacija ZN pritegnila pozornost svetovne javnosti z razglasitvijo MEDNARODNEGA LETA OTROKA, ki se je pričelo z letošnjim prvim januarjem.

Strahotna je resničnost, v kateri je večji del otrok naše Zemlje še danes. Od 1,5 milijarde otrok, ki jih danes živi na svetu, jih je 1,2 milijardi v nerazvitih deželah in njih razmerah. Podhranjenih je 900 milijonov otrok. Vsako minuto jih 40 umrje zaradi lakote ali za posledicami podhranjenosti, 3 — 10 ugasnejo v nežni življenjski dobi zaradi pomanjkanja zdravil in zdravnikov...

Na ta dejstva kaže OZN s svojim LETOM OTROKA, kakor je na ista dejstva kaj zgovorno opozorila tudi Cerkev ob zadnjem koncilu in še posebej pokojni papež Pavel VI. v svoji okrožnici o delu za napredek narodov. Pa tudi že pred koncilom se je v Franciji, leta 1934, rodila posebna katoliška organizacija v službi otrok. Na svoji četrti konferenci leta 1974 v kamerunskem glavnem mestu Yaounde je organizacija izdala posebno "izpoved vere v otroka", v kateri je med ostalim napisano tudi tole: "...Otroci so osebe, ki že od spočetja nosijo v sebi zmožnosti, ki vplivajo na njihovo osebnost. Otroci so bitja v nenehnem razvoju. Hočejo postati veliki in to jim daje dinamizem in izreden zagon. Otroci so po svojem bistvu aktivna bitja; so v gibanju, njihove žive sile nenehno delujejo, da gradijo sami sebe in da odkrivajo to, kar jih obdaja. Otroci so sposobni iniciative in v mejah svoje razvojne stopnje tudi odgovornosti. Po svoji naravi so plemeniti, hitro se navdušijo za vse, kar je lepo, pravično in resnično. Njihova glavna dejavnost je igra, prvenstveno sredstvo za odkrivanje drugih in sveta. Za otroke je vse življenje igra in v igri se učijo živeti. Igra je zanje zelo resna zadeva. Z igro in po igri se otroci oblikujejo, rastejo in se vključujejo v družbo..."

V Listini o pravicah otroka je rečeno, "da ima človeštvo dolžnost dati otrokom najboljše, kar premore". Priznati moramo, da se je v tem pogledu na svetu že marsikaj storilo. Združeni narodi s svojim skladom UNICEF (United Nations International Children Emergency Fund), ki je bil ustanovljen 1. novembra 1946, in številne verske ter svetne organizacije po svetu so se v tem povojnem obdobju mnogo trudile. Je pa tudi res, da je Listina o pravicah otroka prav tako kot Listina o človekovih pravicah v mnogih točkah le še "pobožna želja", ki ima še dolgo pot do uresničenja. S kruto resničnostjo nas seznani John Grun, direktor Mednarodnega leta otroka, ko piše: "... Na svetu so še področja, kjer ljudje izpostavljajo majhne deklice, da umrejo od lakote, češ da prinašajo nesrečo; kjer prodajajo otroke v sužnost ali prostitucijo; kjer otroke namerno oslepijo, da jih napravijo za uspešne berače; kjer v bolnišnice pripeljejo otroke, ki so jih poškodovali lastni starši s pretepanjem in mučenjem; kjer morajo majhni otroci za smešno nizko plačo po štiri ure na dan delati; kjer so otroku zaradi barve njegove kože zaprte možnosti za napredovanje..."

Prav Mednarodno leto otroka bo zopet storilo korak naprej k izravnanju razlike med idealnim besedilom Listine in dejanskim stanjem po svetu. Svet mora od besed stopiti k dejanjem, pri tem pa mora tudi vsak posameznik doprinesti svoje. Od nas vseh zavisi, koliko zares trajnih uspehov bo to leto prineslo na tem važnem polju človeških pravic.

Ob nedavnem papeževem potovanju v Latinsko Ameriko so tudi naši časopisi prinašali hudo napačno obvestilo, češ da je papež, s tem ko je škofom in duhovnikom odsvetoval konkretno politično delovanje, podprl konservativce in napadel napredne. Papež je namreč pozval latinskoameriške škofe in duhovnike, naj ne bodo „družbeni voditelji, pa tudi ne politični vodje ali funkcionarji časne oblasti", temveč naj pastoralno delujejo. Nerazumljivo je, zakaj naš dnevnik DELO (2. februarja) prepričuje svoje bralce, da bo papež „poskušal Cerkev spraviti na staro tradicionalistično pot". Vzemimo to oznanilo DELA zares in se vprašajmo: Ali bi DELO res papeža razglasilo za naprednega, če bi v Puebli škofom in duhovnikom rekel ravno obratno, kot pa jim je: „Bodite družbeni voditelji, politični vodje in funkcionarji časne oblasti"? To, za kar se je posredno potegoval naš tisk, bi bil pravi svetovni klerikalizem.

DRUŽINA, Ljubljana, 25. februarja 1979.

FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG:

SOŽALJE NEKEGA SKOFA

Mariborski pomožni škof in kapitularni vikar Vekoslav Grmič je poslal ob smrti glavnega ideologa KPJ Edvarda Kardelja predsedniku republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva — množične organizacije, ki jo ima na konopcu partija — Mitju Ribičiču sožalno pismo, v katerem stoji:

„Ne morem verjeti, da se je tako hitro zgodilo, česar smo se že dolgo bali. Sedaj torej ni več tov. Edvarda Kardelja, velikega državnika, neutrudljivega borca za novo Jugoslavijo in utemeljitelja socialističnega samoupravljanja. Ni več med nami Človeka in Socialista — Komunista. Izrekam Vam svoje globoko sožalje."

V slovenskem izvirniku so začetnice besed človek, socialist, komunist pisane proti običajnemu pravopisu z veliko, da bi izjavo podkrepile.

Pismo je zaradi svojega tona zbudilo med katoličani, ne le v Sloveniji, marveč tudi drugod po Jugoslaviji, pozornost, saj Kardelj ni veljal za zagovornika Cerkvi naklonjene politike.

Frankfurter Allgemeine Zeitung, Frankfurt, 20. februarja 1979, str. 3.

● **Jugoslovanske oblasti so odložile za tri mesece ječo profesorju Davorju Arasu, ki je bil obnsojen l. 1975 s 15 drugimi na 6½ let ječe (v Lepoglavi) zaradi "kriminalnih zločinov proti državi", da bo mogel uživati zdravniško zdravljenje. Zanj so prosili zdravniki iz 14 držav. V ječi je trpel zaradi večih obolenj: tvor v dvanajstniku, vnetje pljuč, infekcija ledvic, pasivno tuberkulozo, ter težave s srcem. Edino stvar, ki so mu mogli dokazati na sodišču, je bilo, da je vedel, da so nekateri njegovi znanci nameravali pisati razna gesla na stenah vseučilišča v Zadru kot podporo hrvatskih politikov, ki so jih počistili iz vodilnih mest l. 1971.**

We treat you royally
Bienvenue
ONTARIO CANADA

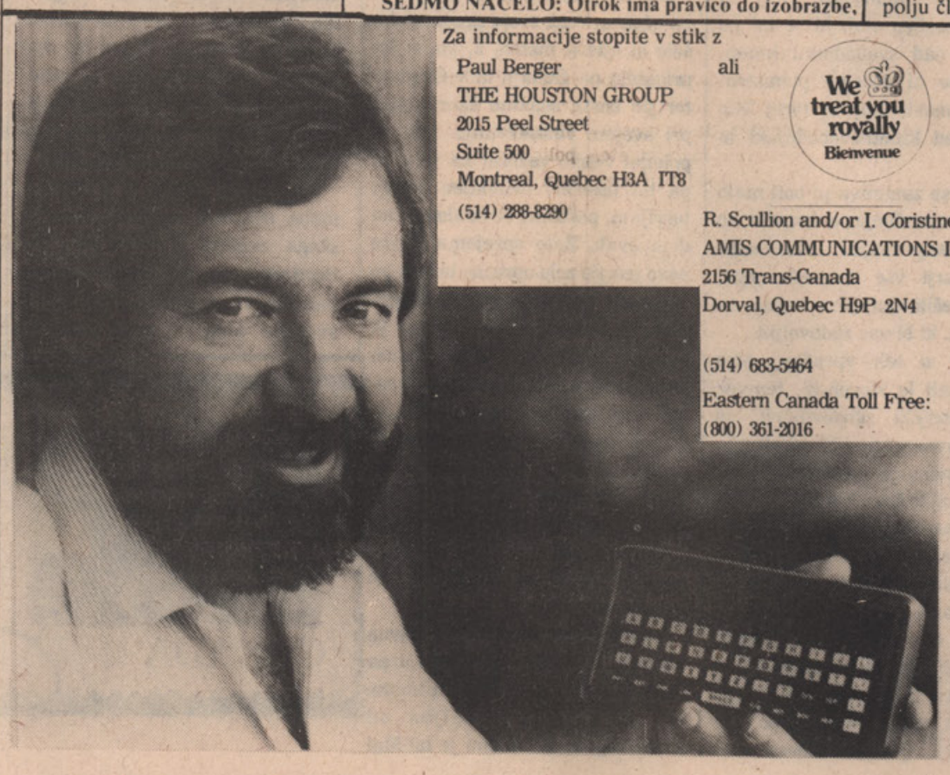

Za informacije stopite v stik z
Paul Berger
THE HOUSTON GROUP
2015 Peel Street
Suite 500
Montreal, Quebec H3A IT8
(514) 288-8290

ali

We treat you royally
Bienvenue

R. Scullion and/or I. Coristine
AMIS COMMUNICATIONS INC.
2156 Trans-Canada
Dorval, Quebec H9P 2N4

(514) 683-5464
Eastern Canada Toll Free:
(800) 361-2016

NOVA IZNAJDBA ZA HITRO PREVAJANJE NA POTOVANJU, TRGOVINI IN PODOBNO

G. Ron Gordon - je iznašel MC400 elektronski prevajalec, ki pokaže velikost v primerjavi s svojo roko. Prevaja lahko istočasno v dva jezika. Trenutno so na razpolago prevajalci v angleščino, francoščino, španščino, nemščino, italijanščino in japonščino. V pripravi imajo tudi ruščino.
Stroj stane okrog $270 plus $40 za vsake jezikovni vložek.

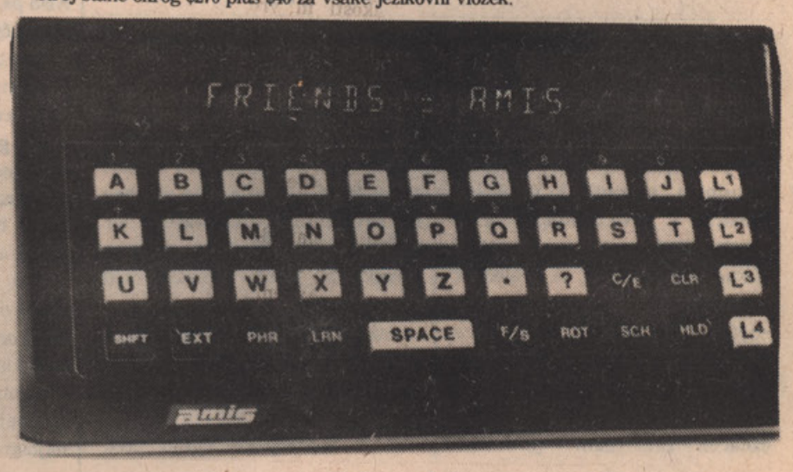

Iz slovenske zgodovine . . .

B. C. NOVAK

ŠE O DVEH VIRIH IZ KONCA 15. STOLETJA

V drugi polovici 15. stoletja omenja ustoličenje Majnharda Tirolskega bavarski župnik Veit Arnpeckh v svoji Avstrijski kroniki (**Chronicum Austriacum**), kjer pravi v kratki beležki, da je grof Majnhard "po starem običaju sprejel gospostvo na Koroškem od kmeta, čigar rod je za to določen" ("ab uno rustico, cuius genus ad hoc deputatum est"). (Grafenauer, **Ustoličevanje**, str. 134).

Zadnji, ki je opisal konec 15. stoletja ustoličevalni obred, je bil Jakob Unrest župnik pri sv. Martinu na Dholici nad Vrbskim jezerom. Njegova Koroška kronika (**Jacobi Unresti Chronicon Charinthiacum**) je posebno važna, ker nam pove, da se je kmečki rod koroških usto ičevalcev imenoval Edlinger ("ein Pawer Geschacht, genant Edlinger"), "ki to dejuje, je za to določen in je starega porekla". Tudi Unrest v nadaljnjem besedilu naziva ustoličevalca le kmet ("Pawer"). Vojvoda je oblečen v kmečko obleko ("inn pewrischen Klayd") in vodi b a in kobilo.

Zanimiva je tudi Un kmet ("Pawer"). Vojvoda je oblečen v kmečko obleko ("inn pewrischen Klayd") in vodi bika in kobilo.

Zanimiva je tudi Unrestova razlaga, kako se je obred pričel. Ko je umrl zadnji dedni vojvoda Malchmut (Valhun?), pravi Unrest, so prišli v deželo Huni ("Hewn"), pregnali vso duhovščino in opustošili Karantanijo (Quarantein). Preprosto ljudstvo ("gemain Volkh") je sklenilo, da temu napravi konec "in so izvolili in napravili za vojvodo moža, ki je bil njih vseh gospod". Vzeli so navadnega moža iz kmečke rodbine ("ainen gemainen Man von Paurn Geschlacht") ter so ga napravili za vojvodo. Zato se mora še danes fevd podeliti po navadnem človeku ("von dem gemainen Man").

Ko opiše obred ustoličenja Majnharda Tirolskega ,pristavi na koncu, da so nekateri nespametneži gledali na ta obred kot na pustno igro ("Tornspill"), ker ga je pa potrdil sam "Sand Kayser Hainrich", zato se ga je bilo treba držati. (Grafenauer, str. 135-139.) Sveti cesar na katerega se Unrest sklicuje, je bil najbrže Henrik I (1002-1024).

POROČILO DEŽELNIH STANOV LETA 1564.

Zadnji viri, ki ga je Grafenauer obdelal v zgoraj imenovani študiji, je poročilo koroških deželnih stanov cesarskim komisarjem, ki so leta 1564 poizvedovali o ustoličevalnem obredu, to je ob priliki, ko je nadvojvoda Karl postal koroški vojvoda. Zelo važno je, da deželni stanovi povdarjajo, da mora knez ali drugi gospod sprejeti deželo od kmeta ("von einem pauern"), kar se razvidi tudi iz pisma nadvojvode Ernesta, katerega kopijo so priložili.

Obred sam je opisan v nekoliko spremenjeni obliki. Vojvoda prijezdi najsvečaneje pred kmeta ustoličevalca, oblečen popolnoma v kmetsko obleko ("ain pauern klaid durchauss") in s palico v roki. Kobila in vol sta pri kmetu ustoličevalcu, ki sedi na knežjem kamnu. (Grafenauer, str. 141-142)

Za nas pa je največjega pomena priložena kopija pisma, ki ga je izdal Ernest Železni leta 1414. S tem pismom je zadnji koroški vojvoda ustoličen po starem običaju potrdil ustoličevalcu njegove stare pravice. Ernest Železni pravi v pismu, da ga je "nepomembni Gregor Schatter, eden od edlingerjev iz nižjega urada pri Kamnu naše zgoraj imenovane nadvojvodine Koroške ,posadil na stol pri Krnskem gradu po stari navadi in s pravicami, ki k temu spadajo in tudi kakor se je to podedovalo iz davnine" ("als uns der beschaiden Gregory Schatter der edlinger ainer aus dem nidern ambt zu Stain unsers ehegenanten erzherzogthumbs Khärndten uns auf den stuel zu Khärnburg hat gesetzt nach alter gewonheit und rechten die darzue gehören und auch als das von alters ist herkomben") in da tega ustoličevalca na njegovo prošnjo osvobodil vseh dajatev. (Grafenauer, str. 315.)

To poročilo je važno zato, ker nam pove ime in priimek ustoličevalca, ter to, da je bil edlinger, kar prevedemo s kosezom.

RAZPREDELNICA

Vir	Čas	Ime
Otakar, Avstrijska rimana kronika	1306-1308	gebiurischez geslehte man, gebur(e)
Janez Vetrinjski, Liber certarum historiarum		
A. Ustoličenje Majnharda		
prvi rokopis	1340-1341	rusticus libertus rusticus
predelan rokopis	1342-1343	rusticus libertus rusticus
B. Ustoličenje Otona Veselega	1340-1341	manu rustica
Giesenski rokopis Švabskega ogledala	14.st. (druga polovica)	fryen lantsaessen fryen geburen
Avstrijska kronika 95 gospostev	1394	ain paewrisch gegeslaechte, pawr
Pismo Ernesta Železnega	1414	edlinger
St. Gallenski rokopis Švabskega ogledala	15. st. (prva ali druga polovica)	fryen lanttsaessen fryen geburen
Ebendorfer, Chronicon Austriacum	1440-1463	rusticus libertus rusticus
Piccolomini, De Europa	1458	rusticus
Arnpeckh, Avstrijska kronika	pred 1487	ab uno rustico
Unrest, Chronicon Carinthianum	1480-1500	ein Pawer Geschacht genant Edlinger Pawr
Poročilo deželnih stanov	1564	von einem pauern pauer

Gornja razpredelnica, ki je sestavljena iz treh stolpcev, nam bo pomagala, da bomo lažje razumeli zamotani problem kosezov. V prvem stolpcu označenem "Viri" so ponovno navedeni zgoraj obdelani viri, ki si slede v kronološkem redu, kot so bili napisani. Za vsak vir bomo našli v drugem stolpcu označenem "Čas", kdaj, ali približno kdaj, je bil dotični vir napisan. Tretji stolpec označen "Ime" nam v prvi vrsti pove daljše ime, ki ga vir uporablja za ustoličavalca, v drugi pa nadaljno ali krajšo obliko v kolikor je različna od prve. Tako lahko razberemo, da je najstarejši vir Otakarjeva Avstrijska rimana kronika, ki je bila napisana med letoma 1306- 308 in da pravi o ustoličevalcu, da je kmečkega rodu (gebiurischez geschlechte), nadalje pa ga imenuje mož (man) in kmet (gebur ali gebure).

Še v medvojnem čassu pred drugo svetovno vojno so se slovenski otroci učili po šolah, da je koroškega vojvoda ustoličeval slovens kmet-svobodnjak, obred sam pa so mnogi tuji in domači znanstveniki rabili kot dokaz, da oblast izhaja iz ljudstva. Tako je obred postal, od začetka novega veka dalje, neke vrste simbol moderne demokracije, na kar so se tudi Slovenci radi sklicevali in bili ponosni.

Če na hitro preletimo tretji stolpec, bomo takoj opazili, da viri res pričajo o tem, da je koroškega vojvodo ustoličeval svobodni kmet. Kakor smo pravkar videli, označi Otakar ustoličevalca, kot pripadnika kmečkega rodu in ga tudi nadalje naziva kmet. Janez Vetrinjski imenuje ustoličevalca svoboden kmet (rusticus libertus), nadalje le kmet (rusticus), za Otona Veselega pa pove, da je bil ustoličen po kmečki roki (manu rustica). Giessenski rokopis pravi, da vojvodo potrdijo svobodni lantsassi (fryen lantsaessen), to je svobodni kmetje (fryen geburen). Avstrijska kronika 95 gospostev pove, da izhaja ustoličevalec iz kmetske rodbine (ain paewrisch geslaechte) in ga nadalje imenuje kmet (pawr). St. Gallenski rokopis, slično kot Giessenski, pravi, da novega vojvodo potrdijo in ustoličijo svobodni lantsassi (fryen lanttsaessen), to so svobodni kmetje (fryen geburen). Ebendorfer imenuje ustoličevalca svoboden kmet (rusticus libertus), nadalje pa na kratko kmet (rusticus). Piccolomini mu pravi le kmet (rusticus), Arnpeckh pa omeni, da je vojvoda umeščen po kmetu (ab uno rustico). Ravno tako pravi Poročilo deželnih stanov, da je vojvoda ustoličen po kmetu (von einem pauern). Iz vsega lahko razvidimo, da govori velika večina navedenih virov o svobodnem kmetu, ali le o kmetu, le dva vira omenjata edlingerje. Pismo Ernesta Železnega jasno pove, da ga je ustoličil Gregory Schatter, eden izmed edlingerjev, Unrest pa pravi, da je vojvodo umestil mož kmečkega rodu, ki se imenuje Edlinger (ein Pawer Geschlacht, genant Edlinger).

Sprva so zgodovinarji razumeli, da govori Unrest o svobodnem kmetu, ki se je pisal Edlinger, ko pa so odkrili pismo Ernesta Železnega jim je postalo jasno, da mora tukaj iti za novi sloj, ki se je imenoval Edlinger. Kmalu so tudi ugotovili, da so edlingerji živeli po vaseh, ki so se imenovale po njih v nemščini Edling ali Edlingen, v slovenščini pa Koseze, Kasaze, Kazaze in podobno. Tako smo prišli preko teh vaških imen do enačice, da so Edlingen slovenske Koseze, iz česar pa sledi, da so edlingerji slovenski kosezi. O tem, da se je ta sloj najbrž res tako imenoval pričajo v slovenščini le še krajevna imena.

NOVI PROBLEMI

Zgornja razpredelnica pa nam tudi nazorno nakaže, da se ime edlinger pojavi šele v 15. stoletj , torej šele proti koncu srednjega veka. Slično sliko dobimo, če pregledamo druge stare listine in urbarje. Tudi ti potrjujejo, da se beseda edlinger pojavlja šele konec srednjega veka.

Tako je konec 19 in v začetku 20. stoletja slovenske zgodovinarje čakalo na rešitev več zanimivih vprašanj. So kosezi (edlingerji) nastali šele konec srednjega veka, ali pa je ta sloj obstajal že preje in se je skrival pod kakšnim drugim, posebno latinskim, imenom? V poštev bi prišle posebno latinske besede liber, libertus in libertinus. Zgodovinarji so začeli preiskovati pomen teh besed, posebno prvih dveh, ter prišli do zaključka, da označujejo ljudi z različnimi pravicami nekako pred 13. in drugimi po 13. stoletju. Dognali so, da besedi liber in libertus pred 13. stoletjem lahko pomenita plemiča in svobodnjaka. Ko pa nastanejo nesvobodni ministeriali in vitezi, začenjata besedi izgubljati prvotni pomen in lahko pomenita, konec srednjega veka, le še svobodnega kmeta. Pa četudi sprejmemo trditev, da se kosezi pred 13. stoletjem skrivajo za latinskima besedama liber in libertus, še vedno ostane nerešeno vprašanje, kako so nastali. So prvotno kosezi pripadali slovenskemu plemstvu, nato pa začeli propadati, dokler niso bili konec srednjega veka le še svobodni kmetje? Ali pa so se kosezi razvili od spodaj navzgor: iz kmetov svobodnjakov naj bi postali poseben sloj, ki je bil po položaju nad svobodnimi kmeti, vendar še ni dosegel plemstva. Njihovo mesto naj bi torej bilo nekje med kmeti-svobodnjaki in plemiči.

To so vse zanimiva in bolj malo poznana vprašanja o katerih so burno razpravljali slovenski zgodovinarji vse do nedavnega. Niso pa rešili zgornjih vprašanj na tak način, ki bi vse zadovoljili.

Čeprav o teh vprašanj niso razpravljali le slovenski, temveč tudi avstrijski zgodovinarji, se bom v glavnem omejil le na slovenske zgodovinarje, pa še od teh bom obravnaval le štiri, Ljudmila (Ludmila) Hauptmanna, Josipa Mala, Milka Kosa in Boga Grafenauerja. Druge slovenske in avstrijske zgodovinarje bom omenil le v kolikor so vplivali s svojim raziskovanjem na omenjene štiri slovenske zgodovinarje. Najplodnejša, najslikovitejša, pa tudi najostrejša, je bila debata med Hauptmannom in Malom, ki je trajala vse njuno življenje. Zato bom prvo obdelal Hauptmannove teorije in dognaja, nato pa Malove odgovore in gledanja. Da bomo bolje razumeli polemiko med Hauptmannom in Malom, naj najprej povem nekaj o njuni zgodovinski vzgoji.

Slično kot ljubljanski univerzitetni profesor Milko Kos je Mal študiral zgodovino na Dunaju, Hauptmann pa je bil rojen in tudi dokončal vse študije v Gradcu, kjer je poučeval njegov oče, po rodu iz mariborske okolice, pedagogiko. Nočem prekom rno povdariti razlike med dunajsko in graško univerzo, vendar je treba podčrtati, da je dunajska "zgodovinska šola" pripisovala zgodovinskim virom prvenstveno vlogo, ter je zgodovinska pripoved (naracija) morala izhajati in sloneti le na strokovno priznanih virih, kar je lahko občutno omejevalo tolmačenje zgodovinskih dejstev. Graška "zgodovinska šola" se je seveda tudi zavedala velike važnosti zgodovonskih virov, pri tem pa je pripisovala prav tako važnost tolmaćenju zgodovinskega dogajanja. To se pravi za njo ni bilo dovolj, da se ugotovi, kaj se je v preteklosti godilo, temveč je skušala tudi pojasniti zakaj se je nekaj zgodilo. Povrhu je graška univerza med prvimi uvedla poleg politične zgodovine še druga polja kot zgodovino kulture (Kulturgeschichte), pravno in socialno zgodovino.

Mal in Hauptmann sta bila vzorna učenca, vsak svoje zgodovinske šole in njenih metod, ki sta si jih pridobila na Dunaju in v Gradcu, ter jih bosta uspešno uporabljala pri svojem raziskovanju. Mal je polagal veliko važnost na vire, ni pa bil posebno naklonjen novim teorijam, posebno, če so slonele na domnevah. Zato sprejema vsako novo teorijo zelo oprezno in šele po skrbnem pretresu virov. Hauptmann, učenec graške šole, pa je poln novih prijemov, dober poznavalec srednjeveških virov, pa vendar hitro sprejema nove teorije, ki včasih slone na šibkih dokazih, preiskuša te teorije posebno na stari slovenski zgodovini, po preteku nekaj časa jih revidira in popravlja, nekatere stare trditve opušča, na drugih pa vstraja do svoje smrti.

Oba protagonista sta bila rojena istega leta (1884), razlikovala pa sta se po tem, da je bil Hauptmann za eno koleno oddaljen od kmetčkega rodu, dočim je bil Mal pravi sin kmečkih staršev. V koliko je to vplivalo na njuno debato je seveda nerešeno vprašanje. Hauptmann-Malova polemika je prešla tudi na politično polje. Hauptmann je bil radi svoje hrvatske teorije označen za "jugoslovenarja" ter je nato zapustil ljubljansko univerzo, kjer je poučeval od leta 1920 kot izredni, in od 1921 kot redni profesor za srednjeveško zgodovino in za starejšo slovensko zgodovino. Od zimskega semestra leta 1926 je nato pučeval na zagrebški univerzi. Proti njemu je nastopil predvsem Mal, kot zagovornik slovenstva in oster kritik Hauptmannove hrvatske teorije.

HAUPTMANNOVE GLAVNE RAZPRAVE

Hauptmannova izvajanja o kosezih so ozko povezana z njegovo hrvatsko teorijo, ko jo je prvič nakazal v svojem znanstvenem članku "Politische Umwälzungen unter den Slowenen vom Ende des sechsten Jahrhunderts bis zur Mitte des Neunten" (Politični preokreti pri Slovencih od konca šestega do srede devetega stoletja) priobčenem leta 1915 v **Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung** (Poročila instituta za avstrijsko zgodovinsko raziskovanje, 36. letnik, str.229-287). Izdelal in izpopolnil jo je v razpravi "Karantanska Hrvatska", priobčenem leta 1925 v **Zborniku kralja Tomislava** (Zagreb; str.297-317). Kar se tiče kosezov je posebno važna njegova razprava "Die Herkunft der Kärntner Edlinge" (Izvor koroških kosezov) objavljena leta 1928 v **Vierteljahrschrift für social- und Wirtschaftsgeschichte** (Četrtletnik za socialno in gospodarsko zgodovino, Leipzig; 21. letnik, str.245-279). Že v prejšnih razpravah je opustil nekatera prvotna gledanja in postavil nekaj novih, dokončno pa je revidiral svojo hrvatsko teorijo v knjigi **Staroslovenska družba in obred na knežjem kamnu**, ki jo je izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Ljubljana, 1954). Čeprav je Hauptmann priobčil še več drugih razprav, ki se tičejo hrvatske teorije in kosezov, mislim, da so v zgoraj naštetih in meni dostopnih delih obdelani vsi važni argumenti.

POD OBRSKIM JARMOM

Oprt na bizantinske pisce in na Fredegarja ter Nestorja (Povest vremenih let) Hauptmann izhaja iz stališča, da so Obri ali Avari po prihodu v spodnje Podonavje zasužnili tamkajšnje Slovane in jim nato vladali kot kruti gospodarji. Pod obrskim poveljstvom so se naselili tudi predniki Slovencev v Vzhodnih Alpah. Kakor ostali Slovani, so bili tudi Slovenci v vzhodnih Alpah popolnoma podrejeni Obrom. Pozneje Hauptmann sicer priznava, da je obstojala neka razlika med podrejenostjo Slovanov v Panonski nižini ter onimi v Vzhodnih Alpah. Slovani, ki so živeli v Panonski nižini, kjer je bil sedež obrske oblasti, so bili obrski sužnji; dočim so Alpski Slovani, ki so bili bolj oddaljeni od središča obrske moči, uživali nekoliko lažje podložništvo. Vendar tudi med njimi so bile posejane obrske postojanke, ki so skrbele za to, da so Alpski Slovani pokorno izvrševali obrska povelja. O takih obrskih postojankah še danes pričajo krajevna imena kakor Vovbre (v Obre) ali kot jih sodobni viri imenujejo, Hunenburg, na Koroškem in Vogrsko na Primorskem pri Gorici. Da so Obri, ki jih je bilo po številu veliko manj kot njim podrejenih ljudstev, lažje gospodovali nad podjarmljenimi Slovani in drugimi ljudstvi, so razbijali plemenske enote teh ljudstev, ter različne rodove preseljevali in mešali med seboj, da so tako ubili uporni duh in samozavest teh ljudstev. S prav takim namenom so naselili med Alpske Slovane Duljebe, o čemer priča v virih omenjena duljebska (Dudleipa) grofija v okolici Radgone ob današnji avstrijsko-jugoslovanski meji. Slovansko suženjstvo pod Obri, Hauptmann dokazuje tudi takole: "Nič ni slišati o herojskih bojih, nič o cesarstvih, ki so se grozeče dvignila, nič se ne ve o velikih osebnostih, zastonj iščemo slovanskega Dietricha iz Berna. Monotona in siva je ta zgodovina, tako siva, da so jo Slovani sami pozabili. Nobena pesem, noben ep je ne omenja. (Die Herkunft . . ., str.249.)

Obri so bili gospodarji nad vsemi Slovenci do velikega upora pod vodstvom frankovskega trgovca Sama. Takrat se je med letom 623 in 629 Karantanija osvobodila obrskega jarma in postala del Samove države. Leta 631 so Karantance premagali Langobardi ter jim odvzeli del ozemlja. Okoli leta 650 pa so Karantancem zavladali Hrvatje, ter organizirali karantansko državo.

PRIHOD HRVATOV

V letih ko obdaja Obre požar slovanskih vstaj in so komaj obdržali samo Panonijo v svoji oblasti, so se prebili Beli Hrvatje iz severa najbrže preko moravskih vrat in prodrli do Jadranskega morja, nekako med letom 626 in 641. Pet bratov in dvoje sester je najbrže vodilo sedem rodov. Premagali so Obre, ter zavladali med Dravo in Jadranskim morjem nad Slovani, ki so tamkaj prebivali in prevzeli njihovo ime, kot so mezijski Slovani prevzeli Bulgarsko ime. Eden izmed petih bratov, ki mu je bilo ime Kosentzes (po grškem viru) ali Kosenc po naše, je prodrl iz Hrvatske preko Spodnje Štajerske na današnjo Koroško in tamkaj zavladal nad SLovani.

Pri svojem izvajanju, se Hauptmann naslanja na delo bizantinskega cesarja Konstantina VII. Porfirogeneta **De administrando imperio**, ki ga je cesar napisal za svojega sina v prvi polovici desetega stoletja, torej nekako tristo let po prihodu Hrvatov v Dalmacijo. Opis prihoda Hrvatov, ki ga je zabeležil v 30. poglavju svojega dela, je cesar moral izvedeti od Hrvatov samih, med katerimi je takrat še živela saga o petih bratih in sestrah. Čeprav so mnogi slavisti in zgodovinarji različno ocenjevali vrednost tega sestavka, eni so delo sprejemali kot pravljico, drugi pa so mu pripisovali zgodovinsko vrednost, je vendar Hauptmann delo sprejel, kot verodostojni vir in zavrnil njegove kritike. Še vedno pa ni Konstantinovo delo sprejeto brez pridržka. Še več, v 30. poglavju pravi Konstantin, da je del Hrvatov razširil svojo oblast tudi nad Ilirijo. Hauptmann po svoje tolmači sprva, da je ta Ilirija lahko le v rimskem Noricu, to se pravi Karantanija. Pozneje je sicer opustil ta argument in podprl svojo tezo le z drugimi argumenti.

Rt. Hon. Joe CLARK, novoizvoljeni kanadski ministerski predsednik

● **Pred 50timi leti so postale** ženske, "osebe" v Kanadi. Ko so dobile ženske volilno pravico v Kanadi l. 1918, so se ženske organizacije začele potegovati, da bi vlada imenovala kako žensko v senat. Predlagali so Emily Murphy, ki je bila prvi ženski policijski magistrat v Britskem imperiju. Toda šele l. 1929 je ovrgel Privy Council odločbo sodišča, ki je razlagalo BNA Act, da morejo biti imenovani za senatorje samo moški. Prva ženska je bila imenovana za senatorico l. 1931, toda ne predlagana Emily Murphy, pač pa Cairine Wilson.

Zaradi pomanjkanja delovne sile se število delavcev, ki iščejo in tudi najdejo zaposlitev v Sloveniji, stalno povečuje. Tako je trenutno samo v ljubljanskih delovnih kolektivih nad 40 tisoč delavcev iz drugih območij Jugoslavije. Toda med njimi jih ni malo, ki imajo zelo nizko izobrazbeno raven in je zato možnost, da jih nekateri izkoriščajo, razmeroma velika. Tako izkoriščanje ljudi pa seveda nekaterim omogoča, da se obogatijo na njihov račun.

KOMUNIST, Ljubljana, 9. februarja 1979.

● **Ne samo redni študentje na** kanadskih kolegijih in vseučiliščih, ampak tudi izredni študentje, ki vpisujejo samo po eden ali dva predmeta, izhajajo iz boljše situiranih slojev. To je pokazala študija dveh družboslovcev za slušatelje Carleton vseučilišča v Ottawi. 49% pripada gornjemu srednjemu sloju, 50% že ima prvo diplomo in 85% je polno zaposlenih. Povprečna starost je 30.8 let v primeri z 21.2 leti za redne študente. Med njimi je 54% žensk. Samo 12% študira, da bi izboljšali delo ali zvišali plačo.

Nove kanadske znamke